

Nikula Sakari

Urheilukulttuurin maskuliinisuus alakoulussa

Pro-gradu -tutkielma
KASVATUSTIETEIDEN TIEDEKUNTA
Kasvatustieteiden maisteri
2019

Oulun yliopisto

Kasvatustieteiden tiedekunta

Urheilukulttuurin maskuliinisuus alakoulussa (Sakari Nikula)

Pro-gradu -tutkielma, 50 sivua, 13 liitesivua

Elokuu 2019

Urheilukulttuuri on merkittävä osa niin suomalaista kuin kansainvälistä kulttuuria. Menestyneet urheilijat ovat palvottuja hahmoja globaalisti, ja he pääsevät vaikuttamaan omalla ulkonäöllään, valinnoillaan ja koko arvomaailmallaan suureen yleisöön. Urheilukulttuurissa vaikuttavat maskuliiniset perinteet ja ihanteet, kuten taistelu, voima ja aggressiivisuus, ovat alkaneet vasta viime vuosina purkautumaan naisurheilijoiden ulostuloina muun muassa taloudellisen eriarvoisuuden kautta.

Lapset ja nuoret omaavat omia idoleitaan urheilussa ja sen ulkopuolella, ja pyrkivät olemaan kuten he. Urheilijaidolin ulkonäön, valintojen ja arvomaailman kopioiminen voi tuntua harmittomalta roolileikiltä, mutta voi tiedostamatta vahvistaa sekä poikien että tyttöjen ulkonäköpaineita, sukupuolia koskevia stereotypioita ja normaaliksi katsottuja käyttäytymismalleja. Kaikki tämä heijastuu lopulta koko peruskouluun. Kykenevätkö liikunnanopettajat tiedostamaan koululiikunnassa mahdollisesti vallitsevat hegemonisen maskuliinisuuden hierarkiat, ja miten liikunnanopettaja itse vaikuttaa siihen?

Tutkielma nojautuu teoriaosaltaan voimakkaasti hegemonisen maskuliinisuuden käsitteeseen. Tutkimus toteutettiin määrällisen tutkimuksen keinoin Likert -tyylisenä survey -tutkimuksena. Oppilaita osallistui yhteensä 87 kahdesta eri oululaisesta koulusta vuosiluokilta 4 – 6. Vuosiluokkia tutkimukseen osallistui yhteensä kuusi kappaletta. Kyselytutkimus toteutettiin keväällä 2018 viidessä luokassa ja syksyllä 2018 mukaan tuli vielä yksi koululuokka.

Tutkielman tarkoituksena oli selvittää, kuinka hegemoninen maskuliinisuus urheilukulttuurissa näyttäytyy alakoulun liikunnanopetuksessa oppilaille statuksen, vallan ja hierarkian näkökulmista. Lisäksi tutkielmassa selvitettiin, miten sukupuolet kokevat hegemonisen maskuliinisuuden koululiikunnassa ja kuinka urheilijavalinnat ilmentävät hegemonisen maskuliinisuuden preesenssiä. Aineiston käsittelyssä ja analysoinnissa käytin IBM SPSS -tilastojenkäsittelyohjelmaa.

Tuloksista voidaan päätellä, että pojille statuksen saaminen ja ylläpitäminen koululiikunnan viitekehyksessä on tyttöihin verrattuna merkittävämpää. Pojat myös toivoivat koululiikuntaan enemmän pelaamista. Sen sijaan tytöt kokivat koululiikunnan kaipaavan enemmän tasa-arvoa ja tyttöjen huomioimista enemmän päätöksenteossa. Tutkielma antaa katsauksen tämänhetkiseen tilanteeseen koululiikunnassa ja mahdollisuuksia liikuntaa opettaville opettajille tarkastella omaa opetustaan maskuliinisuuden näkökulmasta. Aineiston (n=87) pieni koko vaikutti aineiston analysointiin ja osaltaan rajasi pois osia tutkimuksesta.

Avainsanat: hegemoninen maskuliinisuus, koululiikunta, määrällinen tutkimus, urheilukulttuuri.

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	4
2	MASKULIINISUUDEN MÄÄRITELMÄT	7
2.1	Hegemoninen maskuliinisuus	7
2.2	Kulttuurinen maskuliinisuus	9
3	PERUSKOULU MASKULIINISUUKSIEN YLLÄPITÄJÄNÄ	13
3.1	Maskuliinisuudet alakoulussa	13
3.2	Koululiikunnan ainutlaatuisuus suhteessa muihin oppiaineisiin	17
3.3	Maskuliinisuus urheilukulttuurissa ja koululiikunnassa	18
3.4	Liikunnanopettajat ja maskuliinisuus	27
4	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	30
4.1	Aineistonkeruu ja aineisto	30
4.2	Aineiston käsittely ja analysointi	32
5	TULOKSET	35
5.1.	Sosiaalisen statuksen merkitys koululiikunnassa	35
5.2.	Sukupuolen merkitys kokemukseen liikuntatuntien mielekkyydestä.....	35
5.3.	Oppilaiden suosikkiurheilijavalinnat	39
6	POHDINTA	40
6.1.	Tutkielman luotettavuuden tarkastelua	40
6.2.	Tulosten tarkastelua	42
	LÄHTEET	46
	LIITTEET	50

1 JOHDANTO

Urheilu on ilmiö, joka sitoo kansakuntaa vahvasti yhteen esimerkiksi urheilumenestyksen kautta. Se on valtioille vientituote, jolla voidaan osoittaa niin paikallista kuin valtakunnallista osaamista erilaisten urheilukisojen kautta. Urheilulajeilla on hyvin paljon medianäkyvyyttä, aina sanomalehdistä televisiossa näytettäviin otteluihin ja kilpailuihin. Eri lajien nykyiset ja entiset, jo uransa lopettaneet urheilijat ovat tunnettuja. Useimmissa kulttuureissa urheilu-urillaan hyvin menestyneet urheilijat ovat maansa arvostetuimpia jäseniä valtion päämiesten joukossa.

Urheilulajien välillä on eroja niiden maskuliinisissa hierarkioissa. Ne osaltaan ohjaavat nuorten tyttöjen ja poikien harrastusvalintoja ja -mahdollisuuksia. Lajit, kuten jääkiekko ja amerikkalainen jalkapallo, mielletään hyvin maskuliiniseksi lajeiksi, toisin kuin esimerkiksi taitoluistelu, aerobic tai tanssi. Pojilla voi olla myös halveksuva asenne naisurheilijoita kohtaan, vaikka saman kaupungin naisten joukkue menestyisi paremmin kuin miesten vastaava. (Tiuhonen 2002.)

Tämän tutkielman kohderyhmänä ovat alakouluikäiset, liikuntaa harrastavat tytöt ja pojat. Tarkoituksena on selvittää, miten maskuliinisuus ilmenee tyttöjen ja poikien välillä urheilukulttuurissa alakoulun kontekstissa; välitunneilla ja koululiikunnassa. Aiempiä tutkimusta urheilukulttuurin maskuliinisuuden ilmentymisestä alakoulussa on verrattain vähän, vaikkakin maskuliinisuutta on tutkittu paljon urheiluseuroissa sekä kouluissa erilaisten valtasuhteiden ja itsetunnon kautta. Tarkoituksena on myös tutustua ja avata maskuliinisuuteen ja urheilukulttuuriin liitettyjä normeja, kuten esimerkiksi sitä, mitä lajeja eri sukupuolten edustajien katsotaan olevan soveliaista harrastaa. Tutkielman teoriapohja nojautuu kandidaatintutkielmaani (Nikula, 2017).

Oma mielenkiintoni tutkielman aihepiiriin ryhtyi kytemään keväällä 2016, jolloin muutamat koulutusohjelmani kurssit käsittelivät maskuliinisuutta ja sen ilmentymistä alakoulussa. Oma urheilutausta lisäsi entisestään kiinnostusta aiheeseen, sillä esimerkiksi jääkiekossa vallitsi junioriaikoina hyvin maskuliininen kulttuuri, niin sanottu ”äijä-kulttuuri”. Toisaalta nuoremmissa ikäluokissa samassa joukkueessa pelasi kaksi tyttöä, vaikkakaan he eivät olleet kovinkaan paljoa esillä pukuhuoneessa tai sen ulkopuolella. Joukkuetta hallitsivat pelitaidoiltaan sekä itsetunnonaan vahvat pojat. Epävarmemmat yksilöt jäivät helpommin varjoon myös valmentajien taholta. Vahvat yksilöt kuuluivat yleensä joukkueen kapteenistoon, minkä lisäksi jokainen

heistä yksilönä täytti maskuliinisuuden ideaalit, kuten fyysisen voiman ja urheilullisuuden. (Connell 2005, 80–81.) Käsittelen maskuliinisuuden ideaalit tarkemmin tutkielman luvussa kaksi.

Vaikka urheilun ulkopuolella perinteinen sukupuolten määrittely on historiaa, on se urheilussa edelleen voimissaan. Alakoulussa välitunneilla ja liikuntatunneilla sukupuoliin liitettävät stereotyyppit liittyvät hyvin vahvasti perinteisiin sukupuolirooleihin, kuten se, että pojat pelaavat, kisailevat liikuntatunneilla ja välitunneilla mieluummin kuin leikkivät. Tyttöillä tilanne taas on päinvastainen. (HS, 16.2.2016; Tiihonen 2002, 136-137.)

Erityisen voimakkaasti ja kärjistäen maskuliinisuuteen liittyvät seikat ilmenevät koululiikunnassa syrjimisenä ja nimittelynä. Toisen liikkumiseen liittyvät feminiinisenä pidetyt piirteet, yksilön ulkoinen habitus tai urheilulliset taidot voivat olla kiusaamisen syitä. Liikuntatunneilla vallitsee edelleen ajatuksia siitä, millainen liikunta ja urheilu sopii tytöille ja millainen pojille. Esimerkiksi tanssi ja ilmaisuliikunta sekä osin voimistelu mielletään lähes täysin tytöille suunnatuksi liikunnaksi, kun taas luistelutunnilla jääkiekko tai kaukalopallo on yksinomaan poikien liikuntamuoto. Toisin sanoen koululiikunta uudistaa Connellin (2005) sekä myöhemmin Jokisen (2000) ja Mannisen (2010) tutkimuksiin peilaten sellaisia rakenteita, jotka tukevat tiettyjä maskuliinisia ideoita sekä sen hierarkiaa. (Kokkonen 2013, 432–445.)

Ongelmana on, että sukupuolen määrittäminen ja tietyn liikuntamuodon mieltäminen ainoastaan tietyn sukupuolen liikuntamuodoksi ei enää onnistu. Biologisten ominaisuuksien lisäksi yksilö voi mieltää itsensä vastakkaisen sukupuolen edustajaksi tai kokea, ettei kuulu kumpaankaan sukupuoleen. Liikunnanopettajan tulisikin olla valveutunut ja puuttua esimerkiksi kiusaamistilanteisiin. (Kokkonen 2013, 432–452.)

Tutkielmani tavoitteena on selvittää maskuliinisuuden rakenteita suomalaisessa peruskoulussa sekä urheilukulttuurissa. Lisäksi tutkielmassa selvitetään, kuinka maskuliinisuudet esiintyvät ja näyttäytyvät alakoulun kontekstissa lapselle. Tutkielman tavoitteena on myös sen hyödynnettävyys arkikontekstiin, sillä tutkielman avulla urheiluseurat ja liikunnanopettajat voivat pohtia omaa toimintaansa; Miten kannustaa tyttöjä entistä vahvemmin maskuliinisten urheilulajien pariin ja poikia ilmaisuliikuntaan? Miten urheilukulttuurin maskuliinisuutta voidaan purkaa? Hypoteesini on, että sukupuolten välillä on eroja siinä, kuinka maskuliinisuus urheilukulttuurissa ja koululiikunnassa koetaan, ja kuinka se välittyy hegemonisen maskuliinisuuden käsitteen viitekehysessä statukseen ja lajivalintoihin. Hypoteesi tutkielman tuloksista on myös se, että

opettajalla on suuri merkitys siihen, miten hegemoninen maskuliinisuus koululiikunnassa ilmenee.

Tutkielmani kannalta tärkeimmät käsitteet ovat kulttuurinen maskuliinisuus ja hegemoninen maskuliinisuus. Maskuliinisuuden käsitteen määritelmät ovat osin toisistaan poikkeavia, mutta osin käsitteet kulkevat limittäin. Tutkielma sivuaa myös itsetunnon käsitettä, sillä muutamat maskuliinisuuden ja ruumiillisuuden tutkimukset käsittelevät sitä. On myös mahdollista, että maskuliinistunut urheilukulttuuri johtaa yksilön itsetunnon alenemiseen. Tarkoitus on kuitenkin keskittyä urheilukulttuurin maskuliinisuuteen alakoulun kontekstissa, johon keskityn tutkielmani kolmannessa luvussa.

Pohdin maskuliinisuuksien ilmenemistä ja vaikutuksia ensin alakoulun näkökulmasta vastamalla kysymykseen, millä tavoin urheilukulttuurin maskuliinisuus ilmenee alakoulussa. Vastataan kysymykseen selvittämällä, mitä urheilukulttuurilla ja maskuliinisuudella tarkoitetaan, ja miten se näyttäytyy lasten innokkuutena harrastaa liikuntaa. Kysymyksen avulla pyritään syventymään myös eri urheilulajeihin ja niiden välisiin, mahdollisiin eroihin maskuliinisuudessa. Samalla pohditaan myös sukupuoliin välittyviä eroja sekä ennako-olettamuksia. Tämän jälkeen siirryn tarkastelemaan aihetta urheilukulttuurin ja koululiikunnan näkökulmasta vastaten kysymykseen, tukevatko liikuntaa opettavat opettajat sellaisia rakenteita, jotka edistävät maskuliinista urheilukulttuuria ja millainen rooli liikunnanopettajalla on maskuliinistuneen urheilukulttuurin edistämisessä ja uusintamisessa.

Tutkielman neljäs luku sisältää käsillä olevaa tutkimusta varten tehdyn kvantitatiivisen tutkimuksen taustateoriaa, tutkimusongelmat ja tutkimuksen kuvailun. Tutkielman viides luku reflektoi tutkielman merkitystä ja kokoaa sen yhteen. Tutkielman kannalta merkittävimpiä maskuliinisuuden tutkijoita ovat muun muassa Raewyn Connell (1987, 2005, 2009), Sari Manninen (2010), Arto Tiihonen (2002), Arto Jokinen (2000) sekä Marja Kokkonen (2013, 2015). Heidän lisäksi tutkielmassa esittelen myös muita suomalaisia ja ulkomaisia tutkimuksia maskuliinisuudesta alakoulussa ja urheilusta koulukontekstissa. Tutkielmani kuudennessa luvussa reflektoin saatuja tuloksia ja peilaa niitä aiempaan tutkimustietoon.

2 MASKULIINISUUDEN MÄÄRITELMÄT

Tutkielmani kannalta merkittävimmät käsitteet ovat hegemoninen sekä kulttuurinen maskuliinisuus. Tämän luvun tarkoituksena on saattaa lukija ymmärtämään sekä hegemonisen että kulttuurisen maskuliinisuuden yhtäläisyydet, erot ja merkitykset, jotta niitä voidaan peilata alakoulun kontekstiin.

2.1 Hegemoninen maskuliinisuus

Maskuliinisuuden merkittävimpiin tutkijoihin kuuluva Raewyn Connell (2005) määrittelee hegemonisen maskuliinisuuden olevan sukupuolten välinen rakenne, jossa miesvalta määrittää vallalla olevan, hyväksytyin mielikuvan sukupuolesta, miehisyydestä ja miehestä. Hegemonia itsessään tarkoittaa johtoasemaa tai ylivaltaa. Antonio Gramsci määrittelee hegemonian olevan tiettyjen sosiaalisten rakenteiden ylivaltaa suhteessa toiseen (Jokinen 2000, 214). Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että väestön varakkaammalla osalla on valta-asema suhteessa väestön köyhimpään osaan. Hegemonisessa maskuliinisuudessa valtaapitävät tahot eivät kuitenkaan suoraanaisesti alista tai määrää miehiä ja naisia esimerkiksi voimakeinoin, vaan yksilöillä on mahdollisuus ottaa etäisyyttä siihen omien valintojensa kautta. Connell painottaa hegemonisen maskuliinisuuden olevan muuttuvaa, sillä hierarkian valtasuhteiden muuttuessa myös vallitseva maskuliinisuus muuttuu. (Connell 1995; 2005, 77; Jokinen 2000, 214; Manninen 2010, 60.)

Hegemoninen maskuliinisuus on myös miesryhmien sisällä eriarvoistavaa. Valta liittyy merkittävästi hegemoniseen maskuliinisuuteen, ja siinä valtaapitävät miehet ja miesryhmät nähdään erittäin vaikutusvaltaisina. Nämä henkilöt voivat olla esikuvia tai julkisuuden henkilöitä, jotka uusivat valtaa ja hyvinvointia samalla ylläpitäen näitä rakenteita. Julkisuuden henkilöt luovat kuvaa siitä, millainen fyysinen tai taloudellinen miesihanne on milläkin aikakaudella tavoiteltavaa. Näin ollen miehet, jotka eivät kuulu valtaapitävien maskuliinisuuden piiriin, kuten esimerkiksi homoseksuaalit, jäävät valta-asemassa olevien syrjimäksi ja alistamiksi, toisin sanottuna marginaaliasemaan. Homoseksuaalisuus nähdään feminiinisenä, ja näin ollen se sijoittuu maskuliinisessa hierarkkisessa ideologiassa hyvin alas siihen liitettävien negatiivisten mielikuvien, kuten seksin, takia. Vaikka homoseksuaalisuus on näkyvin alistettu miesryhmä maskuliinisuuden hierarkiassa, se ei suinkaan ole ainoa. Miehiä ja poikien alistaminen nimittelyn ja

haukkumisen kautta ja samalla liittäminen feminiinisyyteen on arkipäivää monelle, jotka poikkeavat vähänkään siitä maskuliinisuuden ideaalista, joka yhteiskunnassa vallitsee. (Connell 2005, 77–79; Manninen 2010, 60–61.)

Hegemonisessa maskuliinisuudessa henkilö voi ottaa etäisyyttä ideaaleista, mutta valtarakenteisiin voi liittyä myös suostuttelua. Suostuttelun kautta henkilö halutaan saada omaksumaan ideaalit, jotka liittyvät maskuliinisuuteen. Hegemoniseen maskuliinisuuteen liitettävät ideaalit ovat esimerkiksi rotu, keskiluokkaisuus, itsenäisyys, fyysinen voima, suorittaminen, kilpailullisuus, urheilullisuus sekä ”oikean” maskuliinisuuden erottaminen feminiinisyydestä, kuten homoseksuaalisuudesta. Mikäli henkilö ei kuitenkaan omaksu näitä ideaaleja, on hänen silti tuettava niitä. Valtarakenteiden tukeminen antaa jokaiselle yksilölle valtaa esimerkiksi suhteessa naisiin tai muihin alistettuihin miesryhmiin, kuten tummaihoisiin, vähävaraisiin miehiin. Connell esittää, että esimerkiksi Yhdysvalloissa urheilussa menestyviä tummaihoisia pidetään maskuliinisina esikuvina, jotka edustavat fyysisen voiman ihannetta. Tästä huolimatta tummaihoisista miehistä liikkuu stereotypia, jonka mukaan he olisivat hyväksikäyttäjiä. Vaikka maskuliinisen hierarkian marginaaliryhmään kuuluvalla yksilöllä olisi valtaa, esimerkiksi urheilumenestyksen kautta, eivät muut saman hierarkian edustajat saa lisää valtaa. (Connell 1995; 2005, 80–81; Jokinen 2000, 214; Manninen 2010, 15.)

Jokinen (2000) listaa hegemoniseen maskuliinisuuteen liitettävät viisi odotusta: valta, voima, menestys, tunteiden hallinta ja heteroseksuaalisuus. Hänen mukaansa väkivalta on väline, jolla saavutetaan esimerkiksi valtaa, voimaa ja menestystä. (Jokinen 2000, 217; Manninen 2010, 61.) Vaikka naiset eivät kuulu hegemonisen maskuliinisuuden hierarkian kärkeen, tukevat he silti hegemonista maskuliinisuutta. Nainen voi tukea hegemonista maskuliinisuutta hyväksymällä sen odotukset ja saavuttamalla valtaa esimerkiksi pukeutumalla, ehostautumalla sekä käyttäytymällä naisille katsotulla sopivalla tavalla ja todistaa kuuluvansa hierarkiassa korkeammalle, mikäli hän haluaa saavuttaa suuremman valta-aseman. Myös kumppanivalinnassa naiset valitsevat todennäköisemmin miehen, jolla on korkea hierarkkinen maskuliininen status kuin henkilön, joka ei täytä maskuliinisuuden asettamia ideaaleja esimerkiksi seksuaalisuuden, rodun tai muun syyn johdosta. Näin ollen naiset, jotka eivät kykene täyttämään näitä odotuksia tai eivät esimerkiksi seksuaalisen suuntautumisensa johdosta valitse mieskumppania, jäävät alistetuiksi suhteessa naisiin, jotka hyväksyvät maskuliinisuuden ideaalit. (Jokinen 2000, 218.)

Hegemoninen maskuliinisuus esiintyy hyvin selvästi yhteiskunnassa jo pelkästään katsomalla yritysjohtajien tai poliittisten päättäjien sukupuolia. Vaikka demokraattinen yhteiskunta on parantanut huomattavasti naisten asemaa, on naisten edustus merkittävillä positioilla edelleen vähäinen. Opetusministeriön (1984) julkaisema raportti ”Mies – nainen – ihminen” käsittelee juuri tätä asetelmaa suomalaisen yhteiskunnan näkökulmasta. Raportti osoittaa yksiselitteisesti, että poliittisesti ja taloudellisesti merkittävimmillä positioilla oli suuri ero sukupuolten edustuksissa. Valtahierarkkisesti katsottuna korkeimmat positiot olivat käytännössä pelkästään miesten hallussa. Vaikka tutkimus on verrattain iäkäs, osoittaa se osittain yhä edelleen sukupuolten välillä vallitsevan valtahierarkkisen asetelman. (Opetusministeriö 1984, 169–179.)

Myös maskuliinisuuden tutkiminen on painottunut hyvin vahvasti miehille, vaikkakin niin suomalaisia kuin ulkomaalaisia naispuolisia maskuliinisuuden tutkijoita löytyy. Miesten maskuliininen tutkiminen on nähty osan feministien silmissä uusintavan hegemonisen maskuliinisuuden hierarkiaa. Miesten kokemukset maskuliinisuudesta ovat kuitenkin yhtä merkityksellisiä kuin naisten, sillä miesten kokemukset maskuliinisuudesta ja sen sisällä elämisestä antaa ensikäden tietoa maskuliinisuudesta sekä mahdollisuuden asettaa maskuliinisuuden ideat kriittisen tarkastelun alle. (Messner 1990, 148.)

Hegemonisen maskuliinisuuden tarkka määrittely on haastavaa, sillä hegemoninen maskuliinisuus on hyvin vahvasti kulttuurisidonnaista. Länsimainen miesihanne voi poiketa hyvin vahvasti aasialaisesta miesihanteesta ja sen ideaaleista, joka taas voi poiketa täysin toisen kulttuurin ja mantereiden miesihanteesta. Näin ollen yhden yhteisen miesihanteen luominen on mahdotonta, jonka johdosta seuraava kappale käsittelee kulttuurisen maskuliinisuuden erityispiirteitä, painottuen vahvasti suomalaiseen kontekstiin. (Manninen 2010, 61.)

2.2 Kulttuurinen maskuliinisuus

Kulttuurinen maskuliinisuus sekä hegemoninen maskuliinisuus kulkevat osin limittäin. Siinä, missä hegemoninen maskuliinisuus kattaa esimerkiksi länsimaisia miesihanteita sekä valtarakenteita, syventyy kulttuurinen maskuliinisuus spesifien kulttuurien maskuliinisuuksien tarkasteluun. Esimerkiksi Suomessa pätee hyvin vahvasti edellisessä osiossa esitetyt maskuliinisuuden ideat, kuten fyysinen voima, rotu ja niin edelleen. Kulttuurinen maskuliinisuus ja sen ideat, kuten hegemonisessa maskuliinisuudessa, on kytköksissä aikaan ja paikkaan, vaikkakin osa maskuliinisista käytänteistä on hyvin vanhoja, jopa institutionaalisia. Pojan tai miehen

on kuitenkin kyettävä täyttämään nämä ideaalit saavuttaakseen korkeamman tason esimerkiksi yhteiskunnan valtahierarkiassa. (Jokinen 2000, 68; Manninen 2010, 16.)

Kulttuurien välillä on suuria eroja siinä, millainen maskuliinisuus on ihailtavaa ja toivottua, vaikkakin hegemonisen maskuliinisuuden ihanteet ovat osittain universaaleja. Latinalaisessa Amerikassa työ on perinteisesti määritelty perheen valtahierarkkisen asetelman. Erityisesti kaupunkialueilla miehet kävivät töissä ja hoitivat perheen talousasiat, kun taas vaimot ja äidit huolehtivat pääasiassa lapsista. Myöhemmin tämä jako johti ajatukseen, jossa edellä mainitun kaltainen perhe oli niin sanotusti ihanneperhe. (Gutmann & Vigoya 2005, 122–123.)

Latinalaisessa Amerikassa kulttuurinen identiteetti on nähty olevan yleisestikin vahvasti yhteydessä sukupuolen identiteettiin, josta Gutmann & Vigoya esittelevät Ondina Fachel Lealin tutkimuksen brasilialaisesta ”gaucho” – kulttuurista. Leal havaitsi, että gaucho – kulttuuri sisälsi hyvin vahvasti erilaista maskuliinisuuteen liittyvää mystiikkaa ja sankaruutta, etenkin kuoleman muodossa. Miehet näkivät kuoleman haasteena ja mahdollisuutena osoittaa oma miehuutensa yhteisölle sekä yhteiskunnalle. (Gutmann & Vigoya 2005, 121–122.)

Hyvin usein maskuliinisuuden tutkimukset ja niiden ideaalit ovat painottuneet läntisen maailman näkökulmaan. Futoshi Taga (2005) esittää, että vaikka myös Itäisessä Aasiassa miehen ja naisen käyttäytymisnormit ja odotukset ovat jakautuneet hyvin vahvasti muun maailman tapaan, ei esimerkiksi miehen homoseksuaalisuutta ole nähty maskuliinisuutta vähentävänä tekijänä. Aasiassa uskonnot, kuten kungfutselaisuus, buddhismi sekä taolaisuus vaikuttavat kukin omalla tavallaan maskuliinisuuksien rakentumiseen. Esimerkiksi kungfutselaisuudessa miehen nähtiin edustavan perhettä ulkona ja naisten taas sisällä, kotona. Kungfutselaisuudessa naisen tulisi seurata elämänsä miehiä: isäänsä kun hän on pieni ja puolisoaan aikuisena. (Taga 2005, 129–130.)

Verrattuna esimerkiksi eurooppalaisiin maskuliinisuuksiin, aasialainen maskuliinisuus on painottunut hyvin vahvasti sankarien palvomiseen. He ovat tarjonneet ensikäden mallin siitä, millainen maskuliinisuus mahdollistaisi korkeamman tason saavuttamisen maskuliinisuuden hierarkiassa. Toisaalta miehen tulisi olla tutkija, joka arvostaa kauneutta ja älykkyyttä, mutta toisaalta miehen tulisi olla kuten soturi tai taistelija, joka on voimakas ja pystyy hillitsemään seksuaaliset halunsa. (Taga 2005, 130.)

Kuten edellä olevat kulttuurien väliset esimerkit osoittavat, kulttuurinen maskuliinisuus on sidoksissa siellä asuviin ihmisiin ja heidän tapoihinsa, mutta kulttuurinen maskuliinisuus ei periidy automaattisesti. Näin ollen kulttuurinen maskuliinisuus on ansaittava ja se on pystyttävä todistamaan. Kulttuuriseen maskuliinisuuteen liittyy ihmisenä kasvamisen tapaan eräänlaisia siirtymäriittejä, initiaatioita. Suomalaisessa kontekstissa perinteisiä miehuuteen liittyviä initiaatioita ovat muun muassa rippikoulu, asepalvelus, autokoulu sekä opiskelupaikan ja töiden saaminen. Myös muita miehuuteen ja miehille ominaisia piirteitä ovat itsemurhatilastot, vieraiden asioiden kuten maahanmuuttajien pelko sekä menestyksen ja epäonnistumisen välillä tasa-painoilu. Vaikka lapsi kasvatettaisiin uskomaan omiin mahdollisuuksiinsa ja suomalaisen miesmallin vastaisesti, olisi hän silti vuorovaikutuksessa edellisen kaltaisten initiaatioiden sekä oletusten kanssa, jotka osaltaan muovaisivat hänen omaa kuvaansa miehisyydestä ja siitä, millainen miehuus katsotaan hyväksyttäväksi. (Jokinen 2000, 68–69; Tiihonen 2002, 37.)

Jokinen (2000) kuitenkin korostaa, että edellä mainittujen initiaatioiden lisäksi henkilön on suoritettava erityisiä tehtäviä, jotka vahvistavat hänen maskuliinisuuttaan. Nämä tehtävät ovat vaativia ja äärimmillään jopa hengenvaarallisia. Armeijassa asepalveluksen suorittaminen erikoisjoukoissa, kuten laskuvarjokomppaniassa tai rajavartiostossa vaatii fyysistä, psyykkistä sekä henkistä voimaa. Myös kulttuurisesti merkittävät harrastukset, kuten Suomen kontekstissa jääkiekko, on fyysisesti ja henkisesti erittäin vaativa laji ja jossa voi pahimmillaan vammautua pysyvästi tai jopa menehtyä. (Jokinen 2000, 68–69.)

Korkean statuksen omaavat miehet ja pojat ovat hyvin eriarvoisessa asemassa aina peruskoulusta työelämään. He ovat niitä henkilöitä, jotka osaltaan täyttävät miehuuden kulttuurisia odotuksia sekä samalla uusintavat niitä. Tämän seurauksena marginaaliset maskuliini-ryhmät jäävät pimentoon ja joiden olemassaolo on usein riippuvainen korkean statuksen miehistä, sillä usein marginaaliryhmien asemaa pidetään itsestään selvänä. (Manninen 2010, 15.)

Siinä, missä miehet todistavat itseään ja pyrkivät täyttämään maskuliinisuuden ideaaleja, liitetään naisiin perinteisesti hoivaaminen, huolenpito ja äitiys, eli niin sanotut pehmeät arvot. Nykyisin yhä useampi nainen suorittaa perinteisesti miehille suunnattuja miehuuteen liitettäviä initiaatioita, kuten asepalveluksen ja harrastaa fyysisiä kontaktilajeja. Nainen ei tästä huolimatta voi todistaa asepalveluksen kaltaisten kokeiden kautta olevansa enemmän nainen. Myöskään mies ei voi todistaa perinteisesti naisille suunnattujen kokeiden kautta olevansa mies. Miehuuskokeiden suorittaminen voi johtaa naisen feminiinisuuden alenemiseen ja leimaan, jota

Tiihonen (2002, 285–286) kuvaa termillä ”paha nainen”. Paha nainen on Tiihosen mukaan nainen, joka ei kohtaa yhteiskunnan asettamia perinteisiä arvoja, vaan joka esimerkiksi urheilee ja harrastaa miesmäisiä, maskuliiniseksi miellettyjä urheilulajeja. (Jokinen 2002, 69.)

Kulttuurisessa maskuliinisuudessa mies joutuu jatkuvasti todistamaan oman miehuutensa. Ei riitä, että suorittaa miehuuden initiaatiot nuorena ja elää lopun elämänsä miehisenä miehenä, vaan hänen täytyy pystyä todistamaan itsensä yhä uudelleen ja uudelleen. Huippu-urheilijat, kuten mäkihyppääjät tai rallikuskit todistavat toistuvasti vuodesta toiseen omien urheilullisten ominaisuuksiensa lomassa voimaa, kestävyyttä, rohkeutta, toisin sanottuna miehuuden ideoita vaarallisessa tilanteessa. Kulttuuriseen maskuliinisuuteen liittyy näin ollen paradoksi. Toisaalta mies saa sukupuolensa ja suoritettavien initiaatioiden kautta valtaa, joutuu hän toisaalta todistamaan oma maskuliinisuutensa kerta toisensa jälkeen ja asettamaan itsensä jopa hengenvaaralliseen asemaan saavuttaakseen halutun aseman valtahierarkiassa. (Jokinen 2000, 210–211.)

3 PERUSKOULU MASKULIINISUUKSIEN YLLÄPITÄJÄNÄ

Seuraavaksi tarkastelen kuinka pojat ja tytöt nähdään peruskoulun näkökulmasta menestyksen sekä sukupuolen kautta, jonka jälkeen syvennyn tarkemmin pohtimaan urheilukulttuurin maskuliinisuuden merkitystä ja vaikutuksia koululiikuntaan sekä oppilaiden motivaatioon erilaisia liikuntaharrastuksia kohtaan. Peruskoulun maskuliinisuuksien ymmärtäminen on oleellista, jotta urheilukulttuuria ja liikuntaa oppiaineena voidaan tarkastella tarkemmin.

3.1 Maskuliinisuudet alakoulussa

Koulumaailma on hyvin kahtiajakautunut kahteen sukupuoleen. Yleisellä tasolla puhutaan helposti ”kymppin tytöistä” sekä ”villeistä pojista”. Erityisesti media ruokkii tätä ajatusta, jossa pojat ja tytöt nähdään yksittäisinä, homogeenisinä ryhminä. Pelkästään poikien keskuudessa ilmenee paljon varianssia, sillä oppilaat, joiden vanhempien sosioekonominen sekä kulttuurinen tausta eroaa niin sanotusta kulttuurisesta ideaalista, joutuvat heitä huonompaan asemaan. Esimerkiksi Australiassa ja Yhdysvalloissa tämä on realismia. (Gilbert & Gilbert 1998.) Suomessa on myös herännyt huoli erityisesti poikien ja tyttöjen osaamisen välisen kuilun kasvamisesta. Vuoden 2012 PISA -tutkimus osoitti, että esimerkiksi lukutaidossa huonosti lukevien poikien osuus oli kasvanut entisestään, minkä lisäksi myös matematiikassa poikien menestys heikkeni hieman. Suomessa merkittävimmät sukupuolten väliset erot näkyvät alueittain. Tutkimuksessa sekä Itä- että Pohjois-Suomessa tytöt olivat poikia edellä niin lukutaidossa, matematiikassa, kuin luonnontiedossakin. (Kupari ym. 2013, 34–37, 44, 69–70.)

Sukupuolten biologinen jako on ollut käytössä peruskoulussa sen alusta saakka. Poikien sukupuoleen liittyvät odotukset ovat painottuneet hyvin vahvasti hegemonisen sekä kulttuurisen maskuliinisuuden ideaaleihin, kun taas tytöistä on kasvatettu tulevia äitejä, ja näin ollen myös kasvatus on ollut sen mukaista. Näin ollen esimerkiksi liikunnassa poikien opettajana on perinteisesti toiminut miesopettaja ja tytöille naisopettaja. (Kokkonen 2013, 432.) Todennäköisesti tämä on seurausta siitä, että pojille ja tytöille on haluttu antaa oman sukupuolensa edustaja esikuvaksi hegemonisen sekä kulttuurisen maskuliinisuuden ideaalien näkökulmasta.

Gilbert ja Gilbert (1998) esittävät, että tiettyjen biologisten aspektien, kuten geenien tai aivojen koon hyödyntäminen selityksenä yksilöiden maskuliinisuuteen ei ole perusteltua. Tästä huolimatta biologia nähdään edelleen, ainakin osittain, vakiona; ominaisuutena, joka on jokaisella.

Suomalaisessa koulukontekstissa biologia on nähty luonnollisena, ihmisten eroja tuovana tekijänä. Esimerkiksi naiselle on saatettu koulu-uran alussa tehdä koulun käytäntöjen myötä selväksi, mihin naisesta biologisena olentona on. Fyysisyyttä vaativien töiden, kuten puutöiden, tekeminen on nähty ainoastaan pojille sopivina, sillä tytön ja naisen stereotypia tukee ainoastaan kauneutta ja pienuutta. (Gilbert & Gilbert 1998, 43–44; Opetusministeriö 1984, 14–17.)

Biologia ei kata tyttöjen ja poikien välisiä eroja myöskään koulumenestyksessä, vaan sukupuolten väliset erot ovat verrattain pieniä ja erojen alkuperät johtuvat useista tekijöistä. Esimerkiksi testosteronin merkityksestä käyttäytymiseen ja oppimiseen on tutkittu ja sen on esitetty aiheuttavat miehissä maskuliinisia käyttäytymismalleja jo pienenä. Gilbert ja Gilbert (1998) kuitenkin toteavat, että testosteronin, käyttäytymisen ja koulumenestyksen välillä ei ole merkittävää suhdetta, vaan vähäisen testosteronitason omanneet miehet menestyivät paremmin kuin miehet, joilla testosteronitaso oli korkea. (Gilbert & Gilbert 1998, 40–41.)

Opetushallituksen laatiman perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa 2014 sukupuolen korostaminen on jätetty kokonaan pois, ja yksilö pyritäänkin kohtaamaan ainutlaatuisena persoonana. Opetussuunnitelmassa korostetaan myös tasa-arvoa ja sitä, että opetus on poliittisesti, uskonnollisesti sekä katsomuksellisesti sitoutumatonta, minkä lisäksi opetussuunnitelman avulla pyritään edistämään sukupuolten välistä tasa-arvoa niin taloudellisesti, sosiaalisesti kuin myös alueellisestikin. Uusi opetussuunnitelma pyrkii aidosti edistämään oppilaiden tasa-arvoa monipuolisesti, mutta ongelmaksi muodostuvat yksittäiset opettajat sekä eri koulujen, alueiden ja opettajien piilo-opetussuunnitelmat. (Opetushallitus 2014, 12–13.)

Piilo-opetussuunnitelmalla tarkoitetaan opetussuunnitelmaa, joka ylläpitää ja tukee sellaisia rakenteita jotka ovat marginalisoituneet yhteiskunnassa ja hävinneet uudesta, voimassa olevasta opetussuunnitelmasta. Piilo-opetussuunnitelma voi siis ylläpitää esimerkiksi perinteisiä sukupuolirooleja sekä hegemonisen maskuliinisuuden valtahierarkiaa, joka taas asettaa oppilaat eriarvoiseen asemaan sukupuolen perusteella. Piilo-opetussuunnitelma on seurausta koulun käytännöistä ja opettajan käytöksestä. Opettaja voi omalla käytöksellään ja asenteillaan vaikuttaa hyvin negatiivisesti opetukseen, esimerkiksi kohdistamalla sukupuoliin tiettyjä ennakkoodotuksia. Tietyllä alueella voidaan kokea, että koululiikunnassa ainoastaan pojat pelaavat luislutunnilla jääkiekkoa, kun taas tytöt keskittyvät voimisteluun, tanssiin ja rytmiikkaan. (Saarikoski 1994, 8.)

Connell (2009) esittelee teoksessaan *Gender In World Perspective* Barrie Thronen tutkimuksen koulun arjesta (*Gender Play*, 1993). Tutkimuksessa ilmeni, että lapset oli opetettu asetelmaan,

jossa oli kaksi sukupuolta: tytöt ja pojat. Tämän lisäksi lapset olivat oppineet omalle sukupuolelleen asetetut hyväksytyt käyttäytymisen normit ja odotukset. Tutkimus osoitti, että opettajat eivät juurikaan korostaneet sukupuolten välisiä eroja kuin harvoissa tapauksissa, kuten ”tytöt vastaan pojat” -tyyppisissä peleissä. Tytöt ja pojat myös leikkivät ajoittain välitunneilla yhdessä, vaikkakin molemmat sukupuolet olivat yleensä jakautuneet omiin ryhmiinsä koulun pihalla. Thronen tutkimuksessa hippa näytteli suurta roolia, sillä siinä ilmeni hyvin vahvasti opitut normit ja asenteet. (Connell 2009, 13–16.)

Connell (1987) määrittelee sukupuoliroolit sellaisiksi, joissa henkilö omaksuu sukupuolelleen ominaiset käyttäytymismallit, jotka puolestaan eroavat vastakkaisen sukupuolen malleista. Näin ollen sukupuoliroolit on nähty kaksijakoisena; mies- ja naisrooleina, ja ne ovat pohjautuneet vahvasti sukupuolten biologiaan. Miehet ja naiset kohtaavat erilaisia odotuksia myös sosiaalisesti. Koulukontekstissa tämä voi näyttäytyä juuri eri odotusten asettamisena opettajien tai koulun taholta, josta kärjistettynä esimerkkinä voitaneen pitää ”kympin kiltit tytöt” ja ”seiskan villit pojat”. (Connell 1987, 47–54.)

Pojat häiritsivät useammin tyttöjen toimintaa ja leikkejä välitunneilla kuin päinvastoin, minkä lisäksi pojat käyttäytyvät useammin aggressiivisesti. Esimerkiksi jahtaamisleikissä, kuten hippassa, pojilla oli ilmeisen paljon enemmän valtaa suhteessa marginaaliryhmiin, joka johti heikomman statuksen omaavien poikien ja tyttöjen nimittelyyn ja syrjimiseen. Lisäksi pojat pitivät tyttöjä ”sairaina” ja pelkäsivät, että mielikuvituksellinen tauti tarttuisi heihin. (Connell 2009, 13–16.)

Sosiaalinen status on hyvin merkittävä tekijä lasten välisen vuorovaikutuksen rakentajana. Erytisesti suosio määrittelee hyvin vahvasti valtahierarkkista asemaa lasten keskuudessa. Suositut pojat käyttäytyivät Mannisen (2010) tutkimuksessa aggressiivisesti ja olivat hyvin kilpailullisia. Erytisesti leikkitaistelut ilmenivät tutkimuksessa merkittävänä tapahtumana, jossa pönkittiin omaa valtahierarkkista sekä sosiaalista statusta. Yleensä tytöt eivät kuuluneet näihin tapahtumiin, sillä heitä pidettiin heikompina. Ainoastaan tytöt, jotka olivat kilpailuhenkisiä ja peittivät tunteensa, saivat myös pojilta suosiota muita tyttöjä enemmän. (Manninen 2010, 80–81.)

Connellin (2009) esittelemä Thronen tutkimus osoittaa, että lapset oppivat esimerkkitapauksen kaltaisen käyttäytymisen aikuisilta ja heidän elämästään. Lapset mukautuvat tiettyihin sosiaalisiin muotteihin vanhempien asettamien odotusten perusteella, jolloin koulukontekstissa ilmenee kiusaamista ja nimittelyä yksilöä kohtaan, joka ei ole tarpeeksi maskuliininen, toisin sanoen

”äijämäinen”. Toisaalta lapset liikkuvat sukupuolirajojen sisällä ja niiden yli esimerkiksi leikkiessään eri sukupuolen edustajaa tai leikkimällä vastakkaisen sukupuolen edustajan kanssa, jolloin he pääsevät itse määrittelemään ja pohtimaan sukupuolirooleja ja niiden merkityksiä. (Connell 2009, 13–16.)

Koulun merkitys sukupuolen määrittelyssä on olennainen, sillä se pääsee määrittelemään sukupuolten väliset ominaispiirteet ja sukupuolten sisältämät odotukset hyvin varhain. Koulun aloittaessaan pojat ja tytöt tunnistavat itsensä toisen sukupuolen edustajaksi, mutta eivät vielä tiedosta, mitä arvoja ja normeja esimerkiksi miehenä ja naisena olemiseen liittyy. Opettajalla on ensiarvoisen tärkeä asema tässä, sillä hän pystyy määrittelemään opetuksensa kautta ne asiat, joita hän haluaa oppilaidensa oppivan. Seksuaalisuus on hyvin arka aihe koulussa niin oppilaille kuin opettajallekin. Esimerkiksi aiheiden käsittely ainoastaan niiden pakollisuuden takia ei avaa oppilaille tässä tapauksessa seksuaalisuuden eri muotoja ja merkityksiä tarkemmin, vaan ne jäävät pahimmillaan epäselviksi. Asiat halutaan mahdollisesti käydä läpi mieluummin siten, etteivät luokkahuoneen järjestys ja opettajan kontrolli häviä, joten hankalien asioiden, kuten seksuaalisuuden, käsittely voi jäädä pintapuoleiseksi. (Gilbert & Gilbert 1998, 113; Trudell 1993, 171–173.)

Alakoulussa oppilaat kokevatkin Kokkosen (2013, 432–436) mukaan omaavansa sitä vahvemman sukupuoli-identiteetin, mitä enemmän oppilas mieltää kuuluvansa joko poikien tai tyttöjen joukkoon. Sukupuolelle asetetut käyttäytymisen normit ja maskuliinisuuden ideaalit voivat vahvistaa tietyn sukupuolen omaavan oppilaan sukupuolirooleja ja näin ollen vähemmistösukupuoliin kuuluva henkilö voi kokea joutuvansa syrjityksi. Erityisesti lapsena ja nuorena yksilö kokee puberteetin myötä suuriakin muutoksia omassa kehossaan ja mahdollisesti myös seksuaalisuudessaan, medially ja lasta ympäröivien aikuisten, kuten opettajien, merkitys kasvaa. Opettaja voi tietoisesti tai tiedostamattaan korostaa oppilailleen sukupuolen kaksijakoisuutta, joka edistää puolestaan vahvasti oppilaiden ajatusmaailman polarisoitumista.

Koulussa maskuliinisuus ilmenee myös koulun hallinnollisella tasolla. Naisten hallitessa opetusta ovat yleensä miehet koulun johtavissa tehtävissä rehtoreina. Gilbert ja Gilbert (1998) esittävät, että miesten voimakas ja vahva kuva ovat koko peruskoulun kurinpidon perusta. Osassa maailmaa on yhä edelleen käytössä fyysiset kurinpitomenetelmät, jotka osaltaan vahvistavat opettajien maskuliinista statusta. (Swain 2005, 216.) Martino (1999) osoittaa tutkimuksessaan, että tutkittavan koulun pojat suhtautuivat kriittisesti koulunsa maskuliinisuuksiin. Opettajien

tullisikin ohjata oppilaita ymmärtämään maskuliinisuutta, kritisoimaan sitä ja ohjata heitä huomaamaan maskuliinisuuden aiheuttamia epäoikeudenmukaisuuksia niin omassa kuin myös muiden elämässä. Seurauksena voisi olla parempi sukupuolten välinen tasa-arvo ja positiivisia vaikutuksia kouluviihtyvyyteen. (Gilbert & Gilbert 1998, 18–19; Martino 1999.)

Kuten edellä on esitetty, peruskoulu on hyvin hierarkkinen instituutio, minkä lisäksi se samalla ylläpitää ja uusintaa sellaisia valtasuhteita, jotka ovat hegemonisen maskuliinisuuden marginaaliryhmille, kuten naisille ja homoseksuaaleille, epäedullisia. Jon Swain (2005, 213–215) demonstroi, että Englannin kouluissa sosiokulttuuriset, historialliset, koulun henkilökunnalliset sekä koulun sijainnilliset tekijät vaikuttavat merkittävästi oppilaiden väliseen elämään koulussa. Näin ollen koulujen välillä on suuria eroja siinä, miten maskuliinisuudet ilmenevät niissä. Tämä pätee myös osin Suomessa, sillä aiemmin kappaleessa esitelty koulu- ja aluekohtaiset piilo-opetussuunnitelmat voivat aiheuttaa eri alueiden välille eriarvoistumista.

3.2 Koululiikunnan ainutlaatuisuus suhteessa muihin oppiaineisiin

Koulussa on hyvin vähän oppiaineita, joissa oppilas on yhtä haavoittuvainen kuin koululiikunnassa. Matematiikan, ympäristöopin tai esimerkiksi äidinkielen oppitunneilla, mikäli ne toteutetaan perinteiseen tapaan, oppilaan on helppo piiloutua pulpettinsa taakse. Liikunnassa oppilaat ovat kuitenkin eri tavoin tarkkailemassa toisiaan: muiden on helppo nähdä, jos joku ei ”yritä riittävästi”.

Liikunnassa oppilaiden ja miksei myös opettajankin ruumis astuu eri asemaan, kuin monilla muilla oppitunneilla. Mikäli oppilas on hyvässä fyysisessä kunnossa, hänet voidaan nähdä voimavarana esimerkiksi joukkuelajeissa, kun taas kehostaan epävarmat tai ylipainoiset oppilaat jäävät pahimmassa tapauksessa muiden syrjimäksi pelkästään fyysisten ominaisuuksiensa johdosta. Koululiikunnassa on yhtä aikaa mahdollista kokea riemukkaita onnen tunteita kehon ja mielen saumattoman yhteistyön ansiosta, mutta samalla myös riittämättömyyden tunnetta sekä persoonana että kehollisesti. (Fagrell, Larsson & Redelius, 2012., Tischler & McCaughtry, 2011.)

Suhteessa muihin oppiaineisiin, koululiikunnan on nähty uudistavan ja uusintavan sukupuolten välisiä hierarkioita. Fagrellin ym. (2012) tutkimuksessa ilmeni, että useammin pojat pitävät koululiikunnasta enemmän kuin tytöt. Heidän mukaansa tämä selittyy osittain sillä, että pojat

harrastavat enemmän kilpaurheilua koulun ulkopuolella, minkä lisäksi pojat myös arvottavat liikunnan oppiaineena tyttöjä useammin paremmaksi suhteessa muihin oppiaineisiin. Pojat myös pitivät liikuntatunneilla tyttöjä enemmän peleistä, mikä oli myös yleisin liikuntamuoto oppitunneilla. Tischlerin ja McCaughtryn (2011) tutkimuksessa koehenkilöinä olleet alakouluikäiset pojat kokivat kehollisuutensa epävarmoina verrattuna oppilaisiin, joilla oli selkeästi vahvempi hegemoninen status luokkayhteisössään. Oppilaiden nähtiin olevan myös muiltakin osin ryhmän hierarkian alemmilla tasoilla.

Liikunnassa näyttäisi vallitsevan muista oppiaineista poiketen hyvin vahvoja, syvälle juurtuneita käytäntöjä. Siinä, missä muissa oppiaineissa oppilaiden erilaisuus on voimavara, voi erilaisuus liikuntatunnilla tuottaa oppilaalle itselleen ongelmia. Voitaneen ajatella, että esimerkiksi matematiikassa hyvin monet tekijät, kuten esimerkiksi laskumetodit, ovat piilossa muilta oppilailta. Sen sijaan liikunnassa kehon kanssa työskentely on äärimmäisen näkyvää ja voi ikävimmillään johtaa siihen, että muut oppilaat tarttuvat helpommin toisen oppilaan erilaisuuteen.

Koululiikunta on kansainvälisesti sekä suomalaisittain vielä oppiaine, jossa pojat menestyvät. Sen sijaan esimerkiksi äidinkieliessä, luonnontieteissä sekä matematiikassa tilanne on hyvin erilainen (Kupari ym. 2013, 34–37, 44, 69–70.) Koululiikunnan ja itsensä todistaminen kulttuuri osana hegemonista maskuliinisuutta ovat olleet lähes irrottamattomia toisistaan. Liikunta on ollut ja on osittain edelleen paikka, jossa luodaan perusta maskuliinisuudelle. (Bramham, 2003.)

Bramham (2003) esittää, että urheilijat ja urheiluun taipuvaiset oppilaat ovat hyvin suosittuja koulussaan. Suosion syinä ovat hänen mukaansa muun muassa koulujenvälisissä urheilukisoissa kilpaileminen ja koulun ulkopuolella urheileminen sekä kilpaileminen. He ovat myös liikunnanopettajien suosion kohteena. Toisaalta Suomessa koulujenvälisessä urheilussa on menty pisteeseen, jossa ollaan haluttu tasapäistää kilpailua muun muassa siten, että koulujenvälisiä kilpailuja ollaan peruttu tai tehty niin, että kaikki pääsevät osallistumaan taitotasoa huomioimatta.

3.3 Maskuliinisuus urheilukulttuurissa ja koululiikunnassa

Edellisen kappaleen painopisteen ollessa pääasiassa suomalaisen peruskoulun maskuliinisuudessa, pureutuu käsillä oleva kappale urheilukulttuurin ja koululiikunnan maskuliinisuuksiin.

Kuten edellinen kappale osoitti, jaetaan yhä koulussa oppilaat yleensä kahteen ryhmään riippuen oppilaan sukupuolesta. Sama pätee liikunnassa, jossa myös korostuvat sukupuoleen liitettävät stereotypiat ja biologia. (Kokkonen 2013, 431; Kokkonen 2015.)

Urheilun maskuliinisuus ilmenee hyvin vahvasti esimerkiksi eri aikakauslehtien sekä sanoma-lehtien kautta. Suurin osa urheilu-uutisista käsittelee tiettyä ajankohtana julkisuudessa paljon esiintyvien miesurheilijoiden edesottamuksia urheilukentillä ja niiden ulkopuolella. Myös nykyisinä niin taloudellisesti kuin poliittisesti epävarmoina aikoina urheilu ja urheilijat tuovat positiivisia uutisia ihmisten arkeen. Näin ollen pojille on paljon vahvoja, menestyviä malleja siitä, millainen maskuliinisuus ja miehisuus ovat kulttuurissamme ihannoitavaa ja tavoiteltavaa. Myös naisille on tarjolla vahvoja malleja menestyvistä urheilijoista, mutta ei läheskään niin monipuolisesti kuin pojilla. Tytöille ei ole samanlaisia vahvoja esikuvia esimerkiksi jääkiekon, jalkapallon tai muiden joukkuelajien kentiltä. (Tiihonen 2002, 135–144.)

Vaikka itsetuntoa on tutkittu urheilukulttuurin maskuliinisuuden yhteydessä vähän, sivuaa Tiihonen (2002, 34) sitä väitöskirjassaan. Hän käsittelee väitöskirjassaan kilpaurheilun paradoksaalisuutta, jossa tavoitellaan ensisijaisesti hyvää fyysistä kuntoa ja parempaa suorituskykyä, jonka kautta myös ihminen asettuu asemaan ruumiillisuuden suhteen. Erityisesti murrosiässä ihminen on hyvin sensitiivinen ja epävarma omasta ruumiistaan, ja näin ollen urheilusankarit ja heidän ulkonäkönsä sekä menestyksensä voi saada nuoren tuntemaan itsensä epävarmaksi ja näin ollen urheilusankareilla, joiden ensisijainen tarkoitus on olla roolimallina ja ihailun kohteena, voi kääntyä lapselle itsetunnon heikkenemiseen ja vertailuun.

Perinteisesti liikunnanopettajat ovat opettaneet oppilailleen eri liikuntalajeja perustellen lajivalintoja sukupuoliin liitettävillä ennako-olettamuksilla. Vaikka perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa 2014 liikunnan osuudet pyrkivät pääsemään irti lajitaitojen korostamisesta ja keskittymään oppilaiden fyysisen toimintakyvyn ja motoristen perustaitojen opetteluun ja hallintaan, on moni koulu edelleen vanhojen tapojensa vanki. Esimerkiksi pallopeleihin, kuten jääkiekkoon, liitetään paljon miehisä ominaisuuksia, kuten aggressiivisuus, voima, kestävyys ja kilpailullisuus. Tämän johdosta tyttöjen liikuntatunneilla on keskitytty enemmän rytmiikkaan ja voimisteluun, jotka on mielletty enemmän naisellisuutta edustavina lajeina. (Connell 2005, 80–81; Anderson 2008.)

Syksyllä 2016 valtakunnallisesti voimaan astunut perusopetuksen opetussuunnitelma korostaa fyysisen ominaisuuksien lisäksi sekä sosiaalisia että psyykkisiä ominaisuuksia, kuten työskentelyä erilaisten yksilöiden kanssa, samalla harjoitellen itseilmaisuntaitojen hallitsemista. Näin

ollen opettajalla on hyvin suuri rooli siitä, millaisessa ilmapiirissä oppilaat harjoittelevat yhdessä työskentelyä, ja että antaako opettaja omien arvojensa vaikuttaa mahdollisesti negatiivisella tavalla opetukseen. (Opetushallitus 2014, 308.)

Se, miksi urheilua ja liikuntaa opetetaan koulussa, selittyy ainakin osittain historiallisesti. Liikunnan positiiviset vaikutukset yksilön terveyteen ja yleiseen hyvinvointiin nähtiin tilaisuutena vaikuttaa yhteiskuntaan. Mitä paremmassa fyysisessä kunnossa yksilö oli, sitä paremmin hän suoriutuisi yhteiskunnan asettamista haasteista, kuten töistä. Liikunta luotiin käytännössä suoraan pojille, jotta heistä pystyttiin kasvattamaan fyysisesti hyväkuntoisia kansalaisia sekä tarpeen vaatiessa sotilaita. Samalla liikunnan ja urheilun kautta pystyttiin antamaan lapselle tarvittavat edellytykset miehenä elämiseen, toisin sanottuna lapset sosiaalistettiin tiettyyn maskuliinisuuteen. (Hickey 2008; Tiuhonen 2002, 267.)

Vuonna 2018 tehdyssä LIITU -tutkimuksessa Pasi Kosken artikkeli käsittelee oppilaiden liikunnan merkityksiä ja esteitä. Tutkimuksessa havaittiin, että oppilaiden välinen kilpailu, kamppailu, menestys ja voittaminen olivat nostaneet arvoaan oppilaiden keskuudessa, kun taas esimerkiksi ilo, leikkiminen, yhdessäolo ja muut koululiikunnan positiiviset tekijät olivat kokeneet notkahduksen. Kokonaisuudessaan koululiikunta koettiin epämielikkäämpänä kuin neljä vuotta aiemmin suoritettussa, vastaavassa tutkimuksessa. (Koski & Hirvensalo 2018, 65 – 75.)

Osin liikunta on pysynyt perusajatukseltaan hyvin samankaltaisena, vaikkakin menetelmät liikunnan opetuksessa ovat muuttuneet merkittävästi, minkä lisäksi lajitaitojen korostamisesta sekä jakamisesta liikuntamuodot poikien ja tyttöjen välillä on pyritty pääsemään uudessa opetus suunnitelmassa eroon. Oppiaineena liikunnan tavoitteena on edistää niin fyysistä, psyykkistä kuin sosiaalista terveyttä tarjoamalla oppilaille positiivisia kokemuksia liikkumisesta yksin ja yhdessä. Liikunta pyrkii pääsemään eroon asetelmasta, jossa oppilaat jakautuvat vahvasti motivoituneisiin ja epämotivoituneisiin oppilaisiin. Toisin sanottuna liikunta pyrkii edistämään elinikäistä liikkumista jokaisen oppilaan kohdalla. (Laakso ym. 2007, 42–43; Opetushallitus 2014, 157.)

Bailey (2009, 29–34) esittää myös, että liikunnanopetuksella sekä urheilulla on positiivisia vaikutuksia ihmiskehon kunnioittamiseen ja itsetuntoon. Lisäksi se vaikuttaa positiivisesti myös opiskeluun. Toisaalta hän toteaa, että liikunnan ja urheilun positiiviset vaikutukset eivät ole automaattisia, vaan niihin vaikuttavat merkittävästi lasten ja nuorten omat yhteisöt sekä opettajien omat asenteet. Toisaalta juuri yhteiskunnan asettama maskuliininen hierarkia ja masku-

liinisuuden ideaalit asettavat oppilaat eriarvoiseen asemaan, vaikuttaen negatiivisesti oppilaiden itsetuntoon. Kivunsieto on eräänlainen miehuuden mittari ja mikäli oppilas kokee liikuntatunnilla suoritettavat pelit ja leikit liian raskaiksi, voi hän saada pahimmassa tapauksessa negatiivisen leiman, kuten ”nynny”. (Tiihonen 2002, 34–35.)

Koululiikunta ja urheilu vapaa-ajalla tapahtuvan harrastustoiminnan kautta on hyvin suosittua Suomessa, vaikkakin samalla omaehtoisen liikkumisen määrä vapaa-ajalla on huolestuttavasti vähentynyt pitkän aikavälin tarkasteluissa. Vuonna 2018 tehdyssä LIITU -tutkimuksessa tutkimukseen osallistuneista (n=5683) puolet ilmoitti harrastavansa liikuntaa urheiluseurassa säännöllisesti. Poikien ja tyttöjen välillä ei ollut suurta eroa urheiluseuroissa harrastamisessa. Pojilla suosituin laji oli jalkapallo, kun taas tytöillä suosituimpia lajeja olivat ratsastus, tanssi ja voimistelu. Kokonaisuudessaan tutkimuksessa havaittiin, että urheiluseuroissa harrastaminen oli nostanut suosiotaan aiempaan katsantoon vuodelta 2014. (Blomqvist, Mononen, Koski & Kokko 2018, 49 – 55.)

Esimerkiksi 9 – 12-vuotiaat pojat käyttivät puoli tuntia enemmän aikaa makoillen ja istuen kuin saman ikäiset tytöt (Laakso ym. 2007, 46–47). Mari Lehmuskallion tutkimuksessa ilmeni, että kotimaisten ja ulkomaisten urheilutähtien merkitys liikunnan harrastamiseen oli sijalla kolme. Tämän edelle ylsivät ainoastaan kaverit (1.) ja perhe sekä lähipiiri (2.) (Lehmuskallio 2011.). Urheilukulttuurin vaikutus lasten liikuntaharrastukseen on siis ilmeinen, mikä saa pohtimaan urheilukulttuurin antamaa kuvaa sekä sitä, mitä se viestii esimerkiksi tasa-arvosta. Ammattilaisurheilijat ovat asiantuntijoita omassa lajissaan, jonka johdosta heidän sanoillaan ja teoillaan on hyvin paljon painoarvoa. Parhaimmillaan urheilija, jota lapset ja samalla oppilaat seuraavat tiiviisti, voivat innostaa lasta liikkumaan ja tavoittelemaan unelmiaan, mutta samalla urheilija voi tietoisesti tai tiedostamattomasti välittää omasta lajistaan hyvin maskuliinistunutta kuvaa.

Kuten kulttuurisen maskuliinisuuden käsitteessä, myös urheilukulttuuri sisältää initiaatioita, joita pitkin lapsen on kuljettava saavuttaakseen tietty maskuliininen status. Erilaisten tunteiden säätelyn tilanteet, kuten voiton ja tappion, hyväksymisen ja hylkäämisen käsittely sekä suoriutuskyvyn maksimaalinen hyödyntäminen muovaavat lasta hiljalleen urheilukulttuurin sisälle ja sen toimintamalleihin. Liikunnan harrastamisen kautta joukkue toimintaan siirtymisen initiaatiota Tiihonen (2002, 138) kuvaa siirtymisenä eräänlaiseen ”aatelistoon”. Tämä tarkoittaa sitä, että nuori urheilija saa arvostusta menestyksestään niin ystäviltaan kuin perheeltään ja lähipiiriltään. Hiljalleen lapsi alkaa siirtyä ajatuksissaan yhä enemmän urheilijaksi ja tavoiteorientoituneeksi.

Initiaatioissa henkisesti raskasta aikaa on ala- ja yläkouluiän vaihe, jossa suurin osa lapsista luopuu rakastamastaan urheilulajista joko itsenäisen päätöksen tai valmentajan välillisen päätöksen johdosta. Biologia näyttelee tässä suurta roolia niin sukupuolten välillä kuin sukupuolten sisälläkin, sillä heikommät ja hitaammin kehittyvät lapset ja nuoret joutuvat useammin karsituksi joukkueesta. Urheilukulttuurissa seura saakin kilpailun käsitettä hyväksikäyttäen perustella lasten pudottamisen joukkueesta. Toisin sanoen puberteetissaan varhaisemmassa vaiheessa olevat pelaajat eivät täytä niitä maskuliinisuuden ideaaleja, jotka joko valmentaja tai urheiluseura haluaa pelaajiensa täyttävän. (Anderson 2008; Tiihonen 2002, 138–139.)

Airan ym. (2013) tutkimus osoittaa, että murrosiässä liikunnallinen aktiivisuus vähenee suomalaisilla nuorilla huomattavasti. Erityisesti poikien liikkumisen väheneminen oli murrosiässä selvästi muita maita nopeampaa. Tutkimuksen mukaan yleisimpiä syitä murrosiässä tapahtuvan liikkumisen vähenemiseen ovat muun muassa kokemus omien liikunnallisten taitojen sekä fyysisyyden heikentymisestä. Murrosikään saavuttaessa myös aktiivisesti urheilua seuratoiminnan kautta harrastavat nuoret lopettavat yleisimmin murrosikään saavuttaessa. (Aira ym. 2013, 74-77.)

Jos lapsi selviää murrosiän initiaatiosta, on edessä jälleen uusia haasteita ja vaatimuksia. Menestys on katoavaista ja itseään täytyy todistaa jatkuvasti. Tähän asetelmaan kiteytyy erinomaisesti tutkielmassani aiemmin esittelemäni hegemoninen maskuliinisuus ja sen ideaalit. Tiihonen esittää, että urheilija ei saavuta koskaan kaikkia urheilukulttuurin initiaatioiden tasoja, sillä urheilijan arki poikkeaa niin vahvasti tavallisen kansalaisen arjesta. Urheilu-uran loppuminen onkin monelle urheilijalle vedenjakaja loppuelämälle, kuten esimerkiksi ex-jääkiekkoilija Marko Jantusen uran jälkeinen elämä osoittaa. (Tiihonen 2002, 140.)

Nainen joutuu kokemaan maskuliinistuneen urheilukulttuurin yleensä miehen, kuten esimerkiksi isänsä, veljensä tai valmentajansa kautta. Näin ollen heille muodostuu urheilun kautta eräänlainen ”miehinen identiteetti” naisen identiteetin rinnalle, joka voi herättää juuri Tiihosen tutkimuksen naisliikunnanopettajien tyyppisiä, pohdiskelevia vastauksia. Miehet sen sijaan eivät välttämättä koe naisten identiteettiä urheilun kautta, jolloin henkilölle voi muodostua miehikuva ”näinhän se on aina ollut”. (Tiihonen 2002, 298–299.)

Urheilukulttuurin maskuliinisuus ilmenee hyvin vahvasti asenteina sukupuolia ja ikäryhmiä kohtaan. Miesten ottelut lajista ja sarjasta riippuen vetävät enemmän yleisöä puoleensa kuin naisten vastaavat tapahtumat, minkä lisäksi miesten tapahtumia pidetään eräänlaisina mittareina naisten, poikien ja tyttöjen urheilutapahtumille. Pahimmillaan tämä on johtanut naisurheilun

julkiseen vähättelyyn, kuten 16.2.2016 julkaistu Helsingin Sanomien kolumni osoittaa. Artikkeliperustelee miehen paremmuuden urheilussa sukupuolten välisellä biologialla sekä arvojen eroilla, kuten miesten kilpailuhenkisyysellä sekä naisten perhekeskeisyydellä. Peilattuna aiemmin esiteltyyn hegemonisen maskuliinisuuden käsitteeseen artikkeli perustelee erot käyttäen sukupuolten välisiä stereotyyppioita ja hierarkkista valta-asetelmaa hyödykseen. (Helsingin Sanomat (16.2.2016); Tiihonen 2002, 141.)

Myös Fagrell ym. (2012) osoittavat artikkelissaan, että pallopeleihin liittyy valtavasti miehisiä piirteitä ja ominaisuuksia. Tähän liittyy eräänlainen paradoksi: naisurheilu on hiljalleen tehnyt nousua hyvin maskuliinisissa lajeissa, kuten painissa ja jääkiekossa. Tästä huolimatta pallopeleihin ja fyysisiin lajeihin liittyy paljon maskuliinisia ominaisuuksia, joka taas voi johtaa naisten ja miesten vertailuun, joka taas ei tarjoa mitään lisäarvoa aiheeseen. Toisaalta koululiikunnan pallopelit ynnä muut ”maskuliiniset” lajit poikkeavat hyvin paljon seurajoukkueiden harjoittamasta vastaavasta toiminnasta.

Urheilukulttuurissa vallitsee hegemonisen maskuliinisuuden käsitteen yhteydessä käytetty marginalisaatio. Ne, jotka eroavat ryhmästä käyttäytymisen, urheilullisen lahjakkuuden tai muun piirteen vuoksi voivat joutua kokemaan henkistä sekä fyysistä kiusaamista henkilöiltä, jotka täyttävät paremmin yhteiskunnassa vallitsevan maskuliinisuuden ihanteet. Esimerkiksi homoseksuaalisuus on urheilussa hyvin suuri tabu ja piirre, joka mielletään täysin perinteisten urheiluarvojen vastakohtana. (Anderson 2008; Carless 2012.)

Urheilu uusintaa miesten valtasuhteita niin sosiaalisesti, urheilullisesti kuin taloudellisestikin suhteessa alistettuihin ryhmiin, kuten naisiin. Anderson (2008) esittää, että erityisesti joukkueurheilun on nähty korostavan maskuliinista, seksististä ja naisvastaista asennetta. Joukkuelajien näkökulmasta nainen on yleensä ollut objekti ja suvun jatkamiseen tarkoitettu. Osa tutkimuksista esittää myös, että joukkueurheilua harrastavat syyllistyvät muita useammin naisten pahoinpitelyyn kotona, mutta myös tihentyneeseen väkivaltaan muita miehiä kohtaan.

Urheilumaailma on historiansa aikana tarjonnut Andersonin tutkimustuloksia vastaavia esimerkkejä. Messner (2007) esittää, että medialla on hyvin suuri valta siitä, mitä esimerkiksi urheilijan väkivallanteosta puolisoaan kohtaan julkaistaan. Messner käyttää esimerkkinä nyrkkeilijä suuruutta, Sugar Ray Leonardia, joka 1990 – luvulla pahoinpiteli vaimonsa huumausaineiden vaikutuksen alaisena. Tapauksen edetessä, uutinen oli rajattu lehden taholta niin, että puolison pahoinpitely jäi uutisesta pois, korostaen ainoastaan huumausaineiden käyttämistä. (Messner 2007, 123–124.)

Joukkueurheilu on historiansa aikana pyrkinyt välttämään homoseksuaalisuuden ja feminiinisyiden pääsyä piiriinsä. Miehet ja naiset on pyritty pitämään erillään, jonka seurauksena esimerkiksi joukkueurheilussa miehet eivät saa osallistua naisten kilpailuihin pelaajana eivätkä naiset miesten, vaikkakin viime vuosina esimerkiksi Noora Rädyn kaltaiset urheilijat ovatkin pyrkineet rikkomaan sukupuolten välisiä raja-aitoja. Toisaalta miehet ja naiset tyytyvät tilanteeseen, jossa miehet ja naiset nähdään perustavanlaatuisesti erilaisina niin biologisesti kuin fyysisestikin, jolloin he näkevät esimerkiksi eri sarjojen järjestämisen perusteltuna. (Anderson 2008.)

Berg (2010, 59) kirjoittaa, että poikiin, jotka eivät ole kiinnostuneita esimerkiksi pallopeleistä, aggressiivisuudesta ja kilpailullisuudesta saatetaan leimata feminiiniseksi tai jopa ”naismaiseksi”, kuten Berg kuvailee. Ristiriitaiseksi tämän tekee se, että mies voi olla edesottamuksesta ja olemuksestaan riippuen joko feminiini tai maskuliini, mutta nainen ei perinteisesti katsottuna voi pelata aggressiivisesti ja kilpailla ”kuten mies”.

Syitä tähän voi olla useita, mutta niin hegemonisen kuin kulttuurisen maskuliinisuuden ”miesmalli” opitaan jostain, ja joukkueurheilussa erittäin merkittävä tekijä lapsen elämässä on joukkueen valmentaja. Valmentaminen on uransa lopettavalle urheilijalle usein jatkumoa urheilukulttuurissa. Urheilu-uran kesken jääminen joko loukkaantumisen tai muun syyn johdosta heikentää urheilijan asemaa maskuliinisuuden hierarkiassa. Huippu on muutaman vuoden päästä entinen huippu, jonka joku toinen on vallannut. Tästä syystä useat entisen urheilijat haluavat palata urheilun pariin, jotta he pääsisivät loistamaan ja nousemaan maskuliinisuuden hierarkiassa uudelleen. Valmentajana he pääsevät kasvattamaan lapsia ja nuoria omien kokemuksien pohjalta ja jotka voivat olla hyvinkin maskuliinisia, ja näin ollen uusintaa urheilukulttuurin maskuliinisuutta. Tiuhonen (2002, 296) esittää, että valmentajan asettama paine, kontrolli, sosiaalinen eristäminen, miehisen auktoriteetin kunnioitus sekä kivun sietäminen ovat valmentajan tapa initioida urheileva lapsi yhteiskuntaan. (Anderson 2008.)

Lehmuskallion (2011) tutkimuksessa valmentajat ja ohjaajat nähtiin yhtenä merkittävimmistä vaikuttajista liikuntaa ja urheilua harrastavien lasten keskuudessa. Tutkimus osoittaa, että usein valmentaja tai ohjaaja on saanut hyvin vähän koulutusta valmentamisesta ja palkkataso on hyvin matala. Vähällä koulutuksella varustetut valmentajat pääsevät vaikuttamaan hyvin varhaisessa vaiheessa lasten mielikuviin liikunnasta, urheilusta ja terveydestä.

Huonosta valmennuksesta ja liikunnanopetuksesta kärsii aina lapsi. Liikuntatunnin liiallinen painottuminen kilpailuun, lajeihin, itsensä todistamiseen ja vertailuun sopii hyvin niille, jotka

ovat omaksuneet maskuliinisen kulttuurin sekä urheilussa tarvittavien maskuliinisuudet. Ne, jotka ovat luonteeltaan epävarmoja ja liikunnallisilta taidoiltaan heikkoja, joutuvat pahimmillaan nöyryytetyiksi oppilaiden ja tiedostamattaan myös opettajan johdosta. Näin ollen nämä oppilaat jäävät liikuntatunneilla istumaan kentän reunalle tai eivät osallistu liikuntatunnin toimintaan. (Ennis 1996.)

Koululiikunta on historiallisesti ollut otollisin paikka luoda sukupuolten välille selvät rajat fyysisten ja biologisten ominaisuuksien varjossa tavalla, johon moni muu aine ei ole kyennyt joutuen liikunnan erityispiirteistä peilattuna muihin oppiaineisiin, kuten matematiikkaan tai äidinkielen. Näin ollen koululiikunnassa on opittu kulttuurisen maskuliinisuuden kannalta tärkeitä taitoja oppilaan maskuliinista kehitystä ajatellen. Lasten heikon liikkumisen ja yleisterveyden johdosta koulujen lukujärjestyksiin on pyritty lisäämään liikuntaa ja urheilua. Liikunnalla on kiistattomat yhteydet terveyteen, mutta maskuliinisuuden kannalta se, millaista liikunta on, näyttää merkittävää roolia. Liikunnanopettajan tiedostamattomalla tai tietoisella valinnalla hän voi kannustaa fyysisten pelien pelaamisella sellaisia oppilaita, jotka omaavat vahvan maskuliinisen identiteetin ja omaavat vertaisensa joukossa korkean aseman hierarkkisessa asetelmassa. Näin ollen muiden oppilaiden itsetunto heikkenee, ja samalla heidän suhde liikuntaan ja urheiluun heikkenee. (Hickey 2008.)

Koululiikunnassa, erityisesti kilpailuun ja urheiluun pohjautuvassa liikunnassa, jakoa tapahtuu myös muun kuin sukupuolen perusteella: taidon. Taito on valtaa, ja mitä taitavampi ja parempi oppilas on useammassa lajissa, sitä paremman aseman hän saavuttaa niin liikunnassa kuin luokahuoneessa. Vaikka koulussa ei liikuntatunneilla vertailtaisi tai edes mitattaisi urheilusuorituksia, perustuu urheilu silti hyvin vahvasti tuloksellisuuteen ja näin ollen myös tulosten vertailuun. Usein koululiikunta tukee taitavien oppilaiden statusta esimerkiksi pelien muodossa, jolloin muut oppilaat jäävät vaille merkityksellistä, omaa taitotasoaan vastaavaa toimintaa. Toisaalta syksyllä 2016 voimaan astunut valtakunnallinen perusopetuksen opetussuunnitelma antaa opettajille enemmän työkaluja monipuolisen liikuntatunnin pitämiseen. Pelkästään varsinaisten lajien korvaaminen ja painopisteen siirtyminen eri taitojen opettelemiseen mahdollistaa positiiviset liikuntakokemukset kaikille oppilaille. (Ennis 1996; Tiihonen 2002, 267.)

Palomäen ja Heikinaro-Johanssonin tutkimus Liikunnan oppimistulosten seuranta-arviointi perusopetuksessa 2010 ilmenee, että tyttöjen ja poikien välillä on suuri ero siinä, miten mielekkäänä koululiikunta näyttää. Tutkimuksessa tytöt ilmoittivat useammin kuntotestit epä-

mieluisammaksi kuin pojat. Oppilaat kokivat myös, että kuntotestien tulokset vaikuttavat liikunnan arvosanaan. Joukkuejaossa oppilaat kokivat mielekkäämmäksi joukkueiden muodostamisen itse. Liikunnassa menestyneimmät ja taitavimmat oppilaat koettiin kelpoisimmaksi valitsemaan joukkueet. Toisaalta tytöt kokivat poikia useammin, että oppilaiden valitsemat joukkueet ovat epäreilut ja ettei heitä haluta joukkueeseen. Opetuksen, välineiden ja olosuhteiden ollessa optimaalisella tasolla, oppilaat kokivat liikunnan useammin mielekkäänä kuin epämieluisana. Erityisesti opettajan persoona tai opetustyyli koettiin oppilaiden keskuudessa negatiivisesti, erityisesti jos opettaja vaikutti kireältä eikä puuttunut kiusaamistilanteisiin tai jos miesopettaja piti tyttöjä huonompana. (Palomäki & Heikinaro-Johansson 2011, 73-81.)

Arvot ovat hyvin merkittävä osa opettajan opetusta ja persoona. Jokainen opettaja omaa erilaiset arvot oman historiansa johdosta, minkä lisäksi näihin arvoihin vaikuttaa olennaisesti myös yhteiskunta ja sen arvomaailma. Liikuntakasvatus ei ole irrallinen, abstrakti käsite, johon eivät yhteiskunnan arvot päde. Aiemmin esitellyt Hickeyn (2008) sekä Tiihosen (2002, 267) näkemykset koululiikunnan historiasta puoltavat myös Ilmarisen (2013, 50) näkemystä siitä, että liikuntakulttuuria on ohjannut hyvin vahvasti normatiivinen säätely sekä sosiaalinen kontrolli. Näillä tekijöillä on saatu oppilaita liikkumaan, toisinaan pakottamalla, jotta yhteiskunnan asettamat arvot kuten terveys ja työkyky välittyisivät koululiikunnan kautta lapsille. Maskuliinisuuden näkökulmasta tämä on tarkoittanut muun muassa sitä, että seksuaalivähemmistöihin kuuluvat oppilaat sekä liikuntataidoiltaan heikommat oppilaat ovat jääneet opettajan silmissä marginaaliryhmiin, jolloin huomio on keskittynyt niihin oppilaisiin, jotka ovat vastanneet maskuliinisuuden asettamiin ideaaleihin ja olleet kiinnostuneita liikunnasta. (Carless 2012; Ennis 1996; Kokkonen 2013.)

Liikuntaa opettavien opettajien, kuten muidenkin oppiaineiden opettajien, tulisi jokaisen uuden sukupolven kohdalla tunnistaa toimintakulttuuristaan sellaiset tekijät, jotka edistävät urheilukulttuurin maskuliinisuutta ja samalla pohtia, voidaanko urheilun ja liikunnan perusperiaatteita, kuten kilpailua, suorittaa siten, etteivät oppilaat joutuisi epäedulliseen asemaan fyysisten tai sosiaalisten taitojen johdosta. Tässä valossa perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014 tarjoaa opettajalle vapauden itse määrittellä, kuinka opetussuunnitelman asettamat tavoitteet esimerkiksi motorisissa perustaidoissa saavutetaan. Toisaalta tämä vaatii opettajalta maskuliinisuuksien tiedostamista ja tunnistamista, jotta esimerkiksi leikkimielinen kilpailu voidaan toteuttaa oppilaiden taitoja palvelevalla tavalla. (Tiihonen 2002, 430–431; Opetushallitus 2014, 157–158, 306–307.)

3.4 Liikunnanopettajat ja maskuliinisuus

Edellisessä osiossa on esitetty muutamia esimerkkejä opettajan ja vapaa-ajan urheiluharrastusten ohjaajien sekä valmentajien merkityksestä oppilaan ja lapsen kokemaan liikkumisen mielekkyyteen ja kehollisuuteen. Kuten Lehmuskallio (2011) esittää, opettajien ja valmentajien merkitys liikunnassa kouluaineena ja vapaa-ajan harrastuksena on valtava. Näin ollen on syytä pohtia liikunnanopettajien arvoja ja asenteita hegemonisen maskuliinisuuden näkökulmasta ja asettaa ne kritiikin alle.

Kuten edellisissä kappaleissa on mainittu, on liikunta varsin maskuliininen oppiaine muihin oppiaineisiin verrattuna, tai on ollut sitä ainakin perinteisesti (Ennis 1996, Hickey 2008, Tiihonen 2002, 267.). Koululiikunnassa Tischlerin ja McCaughtryn (2011) tutkimuksessa ilmeni, että opettajien pedagogiikka jakautuu opetuksen sisältöön, pedagogisiin käytänteisiin, opettajan ja oppilaiden väliseen vuorovaikutukseen sekä vertaiskulttuuriin. Opetuksen sisällössä tutkimuksessa ilmeni, että urheilu ja joukkuepelaaminen olivat suuressa suosiossa, ja näissä urheilumuodoissa isommat, vahvemmat ja taitavammat pojat pääsevät paremmin esiin. Pedagogiset käytänteet taas painottuivat hyvin vahvasti urheilullisuuteen, ammattimaisiin suorituksiin, kilpailuun ja aggressiivisuuteen, jolloin marginalisoituivat ne oppilaat, jotka tarvitsisivat enemmän tukea ja ohjausta. Liikuntatunnit myös painottuivat hyvin vahvasti pelaamisen ympärille ilman lajiomaisen tekniikan harjoittelemista, joka vahvisti entuudestaan hierarkiaa.

Tutkimuksessa ilmeni myös, että suurin osa opettajan positiivisesta palautteesta, tsemppaamisesta ja läheisyydestä meni niille oppilaille, jotka olivat liikunnallisesti lahjakkaita. Muille oppilaille lajiomaisten taitojen opettaminen ja eriyttäminen oli joko vaillinaista tai olematonta. Sen sijaan opettaja antoi näille oppilaille negatiivista palautetta enemmän esimerkiksi liikuntavarusteiden unohtamisesta tai siitä, jos he voivat esimerkiksi pahoin tunnilla. (Tischler & McCaughtry 2011.)

Fagrellin ym. (2012) mukaan liikunnanopettajien tulisi pyrkiä huomioimaan sukupuolet erityisesti sellaisilla tunneilla, joissa on mukana sekä tyttöjä että poikia. Tilanteessa, jossa opettaja ei tiedosta sukupuolien välisiä rakenteita on hyvin mahdollista, että fyysisesti vahvat ja liikunnallisesti taitavat oppilaat pyrkivät ottamaan liikuntatunnin haltuunsa. Heidän tutkimuksessaan taitavat pojat pyrkivät dominoimaan liikuntatunteja taitavien tyttöjen kustannuksella ilman, että tytöt tai opettaja olisi siihen aktiivisesti puuttunut. Tytöt ikään kuin työnnettiin marginaaliin, jossa heidän oletettiin olevan tyytyväisiä.

Pelaaminen on mitä luultavammin yksi suosituimmista liikuntamuodoista koululiikunnassa. Hegemonisen maskuliinisuuden kannalta pelaaminen liikuntatunneilla ei välttämättä ole optimaalisin vaihtoehto opetusmenetelmäksi. Vaikka pelaaminen koulussa on harrastamista lajiportaiden alimmassa päässä, voi se avata oven hegemoniselle maskuliinisuudelle ja sukupuolten väliseen epätasa-arvoon. Koulussa pelattavien joukkuepelien, kuten esimerkiksi koripallon, jääkiekon tai salibandyn perimmäinen olemus on kilpailussa, paremmuudessa ja statuksessa, kun taas koulu pyrkii korostamaan tasa-arvoa, terveellisten elämäntapojen opettamista ja parhaansa yrittämiseen (Opetushallitus 2017, 306 – 307.). Näin ollen koululiikunnassa pelattavan salibandyn ja kilpailullisen salibandyn välinen raja tulisi olla liikunnanopettajalle selvä. (Fagrell ym., 2017.)

Kokkonen (2015) esittää, että liikunnanopettajien oppilaisiin kohdistamat odotukset ja arviointi olisi ainakin osittain kytköksissä sukupuoleen. Urheilu ja koululiikunta perinteisesti uusintaa ajatusta, jossa poikien odotetaan olevan enemmän kiinnostuneita liikunnasta, ja jossa heteroseksuaalinen maskuliinisuus on suotuisinta. Tämä on Kokkosen mukaan johtanut siihen, että poikien ja tyttöjen arviointi tapahtuu tyttöjen kustannuksella siten, että pojat saavat useammin parempaa palautetta opettajaltaan muun muassa urheilusuorituksista. Tytöillä liikunnan arvosanaan vaikuttivat poikia enemmän aktiivinen tuntiosallistuminen, täsmällisyys sääntöjen noudattamisessa ja muiden huomioonottaminen. (Kokkonen, 2015.) Toisin sanottuna voitaneen ajatella, että pojilta tämän kaltaista käytöstä suvaitaan enemmän etenkin, jos oppilas on liikuntataidoiltaan kiitettävän arvosanan luokkaa.

Oppilaat eivät kuitenkaan ole ainoita, jotka ovat suurennuslasin alla. Myös liikuntaa opettavat opettajat ja samalla heidän kompetenssinsa didaktikkona ja urheilijana on oppilaiden toimesta tarkkailussa. Tässäkin suhteessa mies- ja naisliikunnanopettajia tarkkaillaan eri tavoin: siinä, missä miesliikunnanopettajan urheilulliset piirteet katsotaan positiiviseksi tekijäksi, voi naisopettajan lihaksikkuus ja fyysinen preesens vähentää tämän feminiinisyttä. (Berg 2010, 53.)

Opetushallituksen (2014) laatima perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet antaa opettajalle hyvän arvopohjan työskennellä oppilaidensa kanssa liikuntatunneilla sukupuolitietoisuuden näkökulmasta. Opetussuunnitelma korostaa koululiikunnassa muun muassa esteettisyyden, pätevyyden ja myönteisen kehokuvan kehitystä. Juuri nämä tekijät ovat merkittävässä roolissa hegemonisen maskuliinisuuden purkamisessa. Toisaalta voidaan myös pohtia sitä, kuinka paljon opettajat priorisoivat juuri näitä tekijöitä. Eri koulujen tai opettajien sisäiset piilo-opetussuunnitelmat voivat korostaa juuri sellaisia asioita varsinaisesta opetussuunnitelmasta, jotka

vahvistavat sukupuolten välistä epätasa-arvoa ja vahvistaa hegemonista maskuliinisuutta liikuntatunneilla. Tämä saattaa aiheuttaa myös työpaikan vaaraan, sillä homoseksuaalisuuden puolustaminen urheilun kontekstissa voidaan nähdä homoseksuaalisuuden hyväksymisenä ja opettajan oman seksuaalisen suuntautumisen kyseenalaistamisena. (Kokkonen, 2015.)

Huolestuttavaa on, että liikuntatunneilla seksuaalisuuteen tai sukupuoleen liittyvää kiusaamista eivät liikuntaa opettavat opettajatkaan ole saaneet katkaistua. Oppilaiden kokemus on, että opettaja ei ole osannut tai halunnut puuttua syrjintätilanteeseen. Esimerkiksi verbaalinen kiusaaminen ja syrjiminä on jopa voitu kokonaan ohittaa. Liikuntaa opettavien opettajien on kansainvälisissä tutkimuksissa havaittu olevan haastavaa puuttua kiusaamiseen, jossa toisena osapuolena on seksuaalivähemmistöön kuuluva henkilö. Liikuntaa opettavat opettajat pelkäävät, että tämä asettaa heidän auktoriteettinsa kyseenalaiseksi oppilaiden silmissä. (Kokkonen, 2015.)

Liikuntaa opettavan opettajan tulisi olla tietoinen siitä, millaisia maskuliinisuuksia ja sen hierarkioita alue ja koulu, jossa opetus tapahtuu, pitää sisällään. Mikäli koulun ja alueen toivottuun maskuliinisuuteen kuuluu aggressiivisuus ja kilpailuhenkisyys, ja toivottuun feminiinisyteen muokattavuus ja passiivisuus, tulisi opettajan pyrkiä purkamaan näitä rakenteita.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tutkielmani tarkoituksena oli selvittää urheilukulttuurin ja koulumaailman välisiä maskuliinisia rakenteita ja sitä, kuinka ne ovat kytköksissä toisiinsa. Pysin myös tutkimaan opettajien vaikutusta tutkittavaan aihekokonaisuuteen. Tutkimuskysymykset ovat:

- 1. Miten urheilukulttuurin maskuliinisuus ilmenee sukupuolten välillä koululiikunnassa?*
- 2. Kokevatko sukupuolet urheilukulttuurin maskuliinisuuden alakoulussa liikuntatunneilla eri tavoin?*
- 3. Indikoivatko oppilaiden urheilijavalinnat urheilukulttuurin hegemonisesta maskuliinisuudesta?*

4.1 Aineistonkeruu ja aineisto

Tutkimusaineisto kerättiin kevään 2018 ja syksyn 2018 aikana. Ennen kyselylomakkeiden täyttämistä oppilaille esiteltiin tutkielman aihe lyhyesti luokassa, jonka jälkeen oppilaat saivat tehtäväkseen pyytää vanhempiansa suostumuksen tutkimukseen osallistumisesta (LIITE 1). Tutkimusaineisto kerättiin 87 oppilaalta kahdesta oululaisesta peruskoulusta. Tutkimusaineisto kerättiin vuosiluokkien 4 – 6 oppilailta. Vuosiluokkia osallistui tutkimukseen yhteensä kuusi kappaletta. Alakoulun oppilaat muodostivat tutkimuksen perusjoukon. Poikien osuus tästä oli 31 osallistujaa ja tyttöjen osuus 56 osallistujaa. Tutkimuksesta kieltäytyi osallistumasta 5 oppilasta. Tutkimus tavoitti yhteensä 140 oppilasta kahdesta koulusta. Näin ollen tutkimukseen osallistuneiden määrä oli prosentuaalisesti 62 prosenttiyksikköä ja vastaajakatoa (n=53) yhteensä 38 prosenttiyksikköä.

Oppilaiden lisäksi tutkimus tavoitti yhteensä 3 liikuntaa opettavaa opettajaa kahdelta koululta, joista kaksi vastasi kyselylomakkeeseen. Opettajien määrän ollessa näin pieni, ei opettajien vastauksia lopulta huomioitu tutkimuksen kokonaisuudessa. Näin ollen tutkimustulokset pohjautuvat täysin oppilaiden antamiin vastauksiin ja joiden pohjalta voidaan tehdä tulkintoja opettajien merkityksestä liikunnan opetuksessa.

Vierailin jokaisen luokan luona kahteen otteeseen. Ensimmäisellä kerralla oppilaille esiteltiin tutkimuksen aihe havainnollistamalla urheilukulttuurin maskuliinisuutta siten, että oppilaat

nostivat käden ylös, mikäli heillä oli suosikkiurheilija. Tämän jälkeen oppilaat laskivat kätensä, laittoivat silmänsä kiinni ja nostivat käden uudelleen ylös, mikäli tämä urheilija oli mies. Hetken kuluttua oppilaat saivat avata silmänsä ja katsoa ympärilleen, kuinka monen muun oppilaan suosikkiurheilija oli naisen sijaan mies. Tämän jälkeen oppilaat saivat tutkimuslupalomakkeet kotiin vietäväksi ja palautettavaksi sovittuun päivämäärään mennessä.

Toisella vierailukerralla oppilaat palauttivat tutkimuslupalomakkeet. Ennen kyselylomakkeiden täyttämistä oppilaille painotettiin tapahtuman säännöt, jotka oli helppo rinnastaa tavalliseen koekäyttäytymiseen, joka on jo tämän tutkimuksen perusjoukolle tuttua. Samalla kyselylomake (LIITE 2) käytiin läpi oppilaiden kanssa yhteisesti, minkä lisäksi heille painotettiin huolellisuutta vastaamisessa.

Varsinainen tutkimus suoritettiin kyselylomakkeena kvantitatiivisen tutkimuksen menetelmin. Kvantitatiivisen tutkimusmenetelmän valinta tuntui sopivalta, sillä tarkoituksena oli selvittää ja saada mahdollisimman laaja katsaus siitä, miten urheilukulttuurin maskuliinisuus alakoulun kontekstissa todellisuudessa ilmenee. Suurempi otanta johti loogisesti kvantitatiiviseen otteeseen, sillä kvalitatiivisin menetelmin tutkimuksen reliabiliteetti olisi voinut kärsiä, joskin näiden kahden yhdistelmällä tutkimus olisi voinut antaa lisää syvyyttä tutkimusongelmien syihin. Kyselylomake oli strukturoitu ja Likert -tyylinen, jossa oppilaat valitsivat itselleen ja itseään parhaiten kuvaavan vaihtoehdon lukujen 1 – 5 välillä.

Strukturoidussa kyselylomakkeessa kysymykset on vakioitu eli standardoitu siten, että jokainen kyselylomakkeeseen vastaava ymmärtäisi kysymykset samalla tavalla ja näin ollen kysymykset voidaan myös esittää tutkimukseen osallistuville henkilöille. Strukturoidusta kyselylomakkeesta, jossa kysymykset on vakioitu, käytetään yleisesti nimitystä Survey -tutkimus. Strukturoidussa kyselylomakkeessa kysymyksille annetaan jokin arvo, esimerkiksi 1 ja 2. Tämän tutkimuksen viitekehyksessä strukturointi tapahtui niin, että jokaisella kysymyksellä oli oma arvonsa, minkä lisäksi jokainen kysymys piti sisällään useampia vastausvaihtoehtoja, jotka oli myös numeroitu. Näin ollen tietojen syöttäminen IBM SPSS -ohjelmaan nopeutui ja helpottui. (Vilka 2007, 15; Vilka 2015.)

Likertin asteikko on hyvä vaihtoehto käsillä olevan tutkimuksen tapaisissa, mielipideväittämiin perustuvissa kyselylomakkeissa. Likert -tyylisen asteikon perusideana on, että asteikon keskikohdasta katsottuna toiseen suuntaan samanmielisyys kasvaa ja toiseen suuntaan katsottuna samanmielisyys vähenee. (Vilka 2007, 46.) Likert -asteikon heikkoutena voitaneen pitää sitä, että arkikielen käsitteet ja sanat voivat tarkoittaa eri asioita eri ihmisille. Tässä tutkimuksessa

haasteena oli oppilaiden iän lisäksi aiheen abstraktius. Tällä tarkoitan sitä, että ”urheilukulttuurin maskuliinisuus alakoulussa” ei välttämättä tarkoita alakouluikäiselle sellaisenaan mitään. Tästä johtuen kysymysten muotoilu tutkimuksen tarkoitusta palvelevaksi mutta samalla helposti ymmärrettävään muotoon asetteleminen aiheuttivat haasteita.

Hanna Vilkka esittää teoksessaan Tutki ja mittaa (2007, 14.), että kvantitatiivinen, eli määrällinen tutkimus on tutkimusmenetelmä, jossa tieto esitetään numeerisesti. Verrattuna kvalitatiiviseen, eli laadulliseen tutkimusmenetelmään, kuvailee kvantitatiivinen tutkimus tapausta yleisellä tasolla. Kvantitatiivisessa tutkimuksessa vastauksia saadaan esimerkiksi siitä, kuinka moni, kuinka paljon ja kuinka usein joku on vastannut tietyllä tavalla. (2007, 19) Käsillä olevan tutkimuksen tarkoituksena on selittää urheilukulttuurin maskuliinisuutta alakoulussa ilmiönä ja antaa tästä lisätietoa. Tutkimuksen avulla pyritään selittämään kausaalisuhteita, eli asioiden välisiä syy – seuraus -suhteita.

Kvantitatiivisessa tutkimuksessa olennaista on tiedon operationalisointi, eli tiedon muuttaminen niin sanotusti selkokielelle. Operationalisoinnin tavoitteena on tutkimuksen tieteellisten käsitteiden ja teorioiden muuttamista sellaiselle tasolle, että lukija varmasti ymmärtää sen. Tämä vaatii tukijalta vahvaa tuntemusta tutkittavasta aihealueesta ja sen aiemmista tutkimuksista. Käytännössä tämän tutkimuksen viitekehyksessä operationalisointi tarkoittaa sitä, että jokaisen kyselylomakkeen kysymyksen tulisi palvella tutkimuksen teoriaa. (Vilkka 2007, 14 – 15; Joki-vuori & Hietala 2014.)

Kysymyksiin vastaaminen onnistui itsenäisesti ja tunnelma oli jokaisella aineistonkeruulla rauhallinen. Tutkimus tuntui myös kiinnostavan oppilaita, sillä osa oppilaista olisi halunnut osallistua tutkimukseen, vaikka olivat saaneet vanhemmiltaan kielteisen osallistumis päätöksen tai osallistumislomaketta ei ollut palautettu tutkijalle ajoissa tai lainkaan. Kyselylomakkeiden palauttamisen jälkeen tutkimukseen osallistuneita kiitettiin heidän antamistaan vastauksista.

4.2 Aineiston käsittely ja analysointi

Aineiston käsittelyssä ja analysoinnissa käytin IBM SPSS -tietojenkäsittelyohjelmaa. Tilastollisina muuttujina tutkimuksessa toimivat sukupuolisidonnaiset, sukupuolesta riippumattomat sekä turvallisuuteen ja statukseen liittyvät tekijät, joissa muuttujina toimi sukupuoli. Ensimmäisessä vaiheessa syötin aineiston SPSS -ohjelmaan vastaaja kerrallaan. Tämän jälkeen kyselylomakkeet tarkistettiin vastausten puuttumisen varalta. Yhtäkään kyselylomaketta ei jouduttu

hylkäämään puuttuvien tietojen takia, mutta muutamien puuttuvien vastausten takia aineistoon jouduttiin tekemään tietokonepohjainen laskukaava. Tässä ohjelma laski kyseisen vastaajan muiden vastausten keskiarvon ja ennusti tyhjän vastauksen tämän perusteella.

Aineiston analysoinnissa hyödynsin faktorianalyysia summamuuttujien pohjalta. Faktorianaalyysilla tarkoitetaan monimuuttujamenetelmää, jolla pyritään löytämään samankaltaisuuksia aineistosta. Tämän tutkimuksen viitekehyksessä faktorianalyysissä tavoitteena on rajata faktorit pienempiin osioihin, esimerkiksi summamuuttujiin. Summamuuttujilla tarkoitetaan muuttujaa, joka on koostettu kahdesta tai useammasta muuttujasta laskemalla niiden arvot yhteen. (Jokivuori & Hietala 2014.) Summamuuttujiksi muodostuivat aineistosta saadun datan perusteella statukseen, sukupuolesta riippuvaisiin, turvallisuuteen ja sukupuolesta riippumattomiin summamuuttujiin.

Summamuuttujien muodostamista ennen aineiston kysymykset välillä 1-30 rotatoitiin, jotta tulosten tulkitseminen helpottuisi. Matriisiin ilmestyi kaikkien muuttujien arvot, jotka rajattiin summamuuttujiin siten, että alle ,400 saavia muuttujia ei huomioitu summamuuttujiin lainkaan. Mitä pienempi arvo matriisiin saadaan, sitä huonommin muuttuja selittää faktoria. Aineistossa summamuuttujat jakautuivat seuraavasti: status, sukupuolesta riippumattomat, turvallisuus ja sukupuolesta riippuvaiseen.

Summamuuttuja ”status” koostui faktorianalyysissa seuraavista väittämistä: liikunnassa suosituimpia oppilaita ovat ne, jotka ovat taitavimpia (kysymys 7), koulun suosituimmat oppilaat ovat hyviä liikunnassa (k13), haluaisin olla hyvä koululiikunnassa (k14), urheilun avulla on mahdollisuus saada valtaa (julkisuus, media, raha...) (k17), pojat antavat useammin ikäviä kommentteja kuin tytöt (k20), suosittuja oppilaita yhdistää tietty urheilulaji (esim. jääkiekko, jalkapallo...) (k27) ja liikuntatunneilla taitavimmat oppilaat pääsevät vaikuttamaan joukkueiden jakoon (k30). Summamuuttujassa vertailtiin sukupuolten välisiä eroja näissä tekijöissä.

Summamuuttuja ”sukupuolesta riippumattomat” koostui seuraavista kyselylomakkeen väittämistä: Pidän koululiikunnasta (k1), koululiikunta on mukavaa lajista riippumatta (k2), minulle ei ole väliä, opettaako liikuntaa mies- vai naisopettaja (k3) ja mielestäni mies ja naisurheilijat

ovat tasavertaisia (k6). Summamuuttujan muuttujia vertailtiin kahden faktorin, poikien ja tyttöjen, antamien vastausten perusteella keskenään.

”Sukupuolesta riippuvaiseen” summamuuttujaan kuuluivat kyselylomakkeen seuraavat väittämät: Mielestäni pojat saavat enemmän positiivista palautetta liikunnanopettajalta (k12), mielestäni tytöt saavat enemmän positiivista palautetta liikunnanopettajalta (k18) ja minua ahdistaa/ahdistaisi olla tyttöjen ja poikien yhteisillä liikuntatunneilla (k29).

Turvallisuuden summamuuttuja koostui kyselylomakkeessa seuraavista väittämistä: Minulla on turvallinen olo liikuntatunneilla (k11), liikuntatunnilla voin epäonnistua ilman, että minua haukutaan (k21), liikuntatunneilla voin olla oma itseni (k22) ja koen riittämättömyyden tunnetta koululiikunnassa (k25).

Ongelmana oli oppilaiden suosikkiurheilijoiden valinta, sillä osa oppilaista ei ollut valinnut urheilijoita lainkaan, ja osa oli valinnut useamman kuin kolme urheilijaa, kuten ohjeessa luki. Näin ollen järkevin vaihtoehto tulosten saamiseksi tästä osiosta oli vastausten muuttaminen niin, että arvo 0 kyseisen urheilijan kohdalla tarkoittaa ei vastausta ja 1 tarkoittaa vastausta. Näin ollen suosittujen urheilijoiden frekvenssin voi laskea saatujen vastausten perusteella. Tämän lisäksi aineisto jaettiin tässä vaiheessa kahteen eri osioon, tyttöihin (arvo 1) ja poikiin (arvo 2). Näin ollen aineistosta kyetään näkemään poikien ja tyttöjen valitsemien urheilijoiden erot frekvenssissä.

5 TULOKSET

Tässä luvussa on esitetty tutkielman aineistonkeruusta saadut keskeiset tulokset. Apuna käytän IBM SPSS -ohjelmistosta saatuja taulukkoja havainnollistamaan saatuja tuloksia sanallisen kuvailun lisäksi. Luku etenee siten, että kussakin alaluvussa vastataan tutkielman tutkimuskysymykseen.

5.1. Sosiaalisen statuksen merkitys koululiikunnassa

Poikien ja tyttöjen välillä oli eroja statuksen suhteen. Laatikko – jana -kuviossa (LIITE 3) tyttöjen mediaani vastauksissa on poikia alhaisempi (tyttöjen mediaani 3,14, poikien mediaani 3,57). Tyttöjen alin ja ylin arvo poikkeavat myös poikien vastaavista, jotka ovat tytöillä 1,57 ja 4,57, kun taas pojilla samat arvot ovat 2,29 ja 4,71. Tästä voidaan tulkita, että pojat ovat kysymyksissä arvioineet statuksen merkittävämmäksi tekijäksi kuin tytöt. Otantavirheen poissulkeiseksi muuttujille suoritettiin kahden itsenäisen otoksen t-testi, koska muuttujat olivat normaalisti jakautuneet.

Poikien vastaukset statukseen liittyvissä kysymyksissä (keskiarvo 3,62, keskihajonta 0,64, n=31) poikkesivat tyttöjen vastauksista (keskiarvo 3,14, keskihajonta 0,86, n=56). Kahden riippumattoman otoksen t-testillä ryhmien välinen ero osoittautui tilastollisesti merkittäväksi: $t(77,874) = -2,922$, $p = 0,005$, 2 – suuntainen.

5.2. Sukupuolen merkitys kokemukseen liikuntatuntien mielekkyydestä

Tässä luvussa tarkastellaan kahta summamuuttujaa. Summamuuttujat ”sukupuolesta riippumaton ja sukupuolesta riippuvainen” kuvaavat sukupuolen riippuvaisuutta kokemukseen liikunnanopetuksesta ja toinen sukupuolen merkityksettömyyttä liikunnanopetuksessa. Ensimmäinen kuvaa siis sukupuolta positiivisesti, jolloin sukupuolella ei olisi väliä liikuntatunneilla ja toinen kuvaa sukupuolen merkitystä negatiivisessa valossa liikuntatuntien kontekstissa.

Voidaan tulkita, että poikien ja tyttöjen välillä ei olisi suurta eroa sukupuolesta riippumattomissa tekijöissä. Tyttöjen ja poikien keskiarvo on lähes identtinen (tyttöjen keskiarvo=4,2, poikien keskiarvo=4,2). Myös suurimmat arvot ovat molemmilla ryhmillä samat (5,00). Tulosten varmentamiseksi hyödynnetään kahden itsenäisen otoksen t-testiä.

Poikien vastaukset sukupuolesta riippumattomuuteen liittyvissä väittämissä (keskiarvo 4,29, keskihajonta 0,59, n=31) eivät poikenneet merkittävästi tyttöjen vastauksista (keskiarvo 4,22, keskihajonta 0,53, n=56). Kahden riippumattoman otoksen t-testillä ryhmien välinen ero ei osoittautunut tilastollisesti merkittäväksi: $t(85) = -0,536$, $p = 0,593$, 2 – suuntainen.

Kuvioista (LIITE 3) voidaan tulkita, että sukupuolten välillä ei olisi suurta merkitystä siinä, kuinka sukupuoli liikuntatunnilla koetaan. Pojat ovat kokeneet kuvioiden perusteella sukupuolen hieman tyttöjä enemmän merkittävämmäksi tekijäksi, sillä yläkvartaali on tyttöjen vastaava korkeampi. Tällä tarkoitetaan sitä, että pojista 25 prosenttia on ollut ”Osittain eri mieltä”. Tämän lisäksi poikien ylin arvo (4,33) on tyttöjen vastaavaa (outlier 4,00) korkeampi. Sekä tyttöjen että poikien mediaani on sama (2,00), minkä lisäksi myös alin arvo on sama (1,00). Tilastollisten erojen varmistamiseksi aineistolle tehtiin kahden itsenäisen otoksen t-testi.

Poikien vastaukset sukupuolesta riippuvaisuuteen liittyvissä väittämissä (keskiarvo 2,38, keskihajonta 0,77, n=31) eivät poikenneet merkittävästi tyttöjen vastauksista (keskiarvo 2,24, keskihajonta 0,66, n=56). Näin ollen voidaan todeta, että kahden riippumattoman otoksen t-testillä ryhmien välinen ero ei osoittautunut tilastollisesti merkittäväksi: $t(85) = -0,931$, $p = 0,354$, 2 – suuntainen.

Sukupuolten välillä on jonkin verran eroa, kun tarkastellaan turvallisuudentunnetta liikuntatunnilla. Molempien ryhmien välillä mediaani on sama (=4,00), mutta janojen ääripäät ovat eri korkeuksilla (LIITE 3). Tyttöjen korkein arvo on 5,00 ja matalin arvo 1,75, kun taas pojilla vastaavat arvot ovat 5,00 (outlier -arvo) ja 3,00 (outlier -arvo). Mahdollisten erojen selvittämiseksi suoritettiin kahden itsenäisen otoksen t-testi.

Voidaan tulkita, että poikien vastaukset turvallisuuteen liittyvissä väittämissä (keskiarvo 4,06, keskihajonta 0,44, n=31) eivät poikenneet merkittävästi tyttöjen vastauksista (keskiarvo 3,8573, keskihajonta 0,66, n=56). Näin ollen voidaan todeta, että kahden riippumattoman otoksen t-testillä ryhmien välinen ero ei osoittautunut tilastollisesti merkittäväksi: $t(85) = -1,555$, $p = 0,124$, 2 – suuntainen.

Tutkielman tutkimuslomakkeen viimeinen kysymys oli avoin kysymys, johon oppilaat saivat vastata vapaasti. Kysymys kuului ”Miten koululiikuntaa voitaisiin kehittää?”. Oppilaat vastasivat kysymykseen hyvin, vaikkakin suuri osa oppilaista oli vastannut kysymykseen ”En tiedä”. Vastauksista iso osa painottui myös oppilaiden osallisuuden kokemiseen liikuntatunneilla. Tässä tutkielmassa ei osallisuutta ja osallisuuden kokemusta tutkittu, joten näiden vastausten

huomioiminen tämän tutkielman viitekehyksen huomioiden nämä vastaukset jätetään huomiotta.

Hegemonisen maskuliinisuuden ja koululiikunnan välistä yhteyttä tukevia vastauksia löytyi muutamia. Olen jakanut vastaukset kahteen osaan, jossa tarkastellaan poikien ja tyttöjen vastauksia erikseen. Pohdin kummankin sukupuolten osalta kvantitatiivisessa aineistossa tehdyn neljän summamuuttujan (1. status, 2. sukupuolesta riippumaton, 3. turvallisuus, 4. sukupuolesta riippuvainen) avulla avointen kysymysten vastauksia. Karkeasti voidaan sanoa, että ensimmäinen selvittää vastausten merkityksiä sosiaalisen statuksen näkökulmasta, toinen sitä, onko sukupuolella väliä positiivisessa mielessä liikunnantunneilla, kolmas oppilaiden turvallisuuden kokemusta liikuntatunneilla ja neljäs keskittyy siihen, onko sukupuolella merkitystä negatiivisessa mielessä liikuntatunneilla.

Oppilas (#)	Vastaus (10. Miten koululiikuntaa voitaisiin kehittää?)
4	Tehtäisiin tasapuolisemmin päätöksiä. (2.)
22	Tehtäisiin hiukan enemmän lajeja, jota kaikki pystyvät/osaavat tehdä. Ja se, että tietyissä lajeissa ei suosittaisi vain sitä parasta. (1., 2.)
36	Sillä, että joukkuejaoissa olisi tasapuolisesti niin hyviä kuin huonojakin joukkueissa. (1., 2.)
40	Ei kiusattaisi ja olisi enemmän tanssia ja musiikkiliikuntaa. (3.)
45	Vähemmän kaikkea kilpailuja ja jäämiestä. Enemmän sisäliikuntaa. (1.)
46	Kaikki kannustaisi kaikkia eikä kaikki sanoisi että pojat on parempia kun tytöt. (2., 3, 4.)
49	Sitä voisi kehittää sillä tavalla että tytöt ja pojat olisivat samalla liikuntatunnilla. (2.)
54	Tytöt ja pojat olisivat täysin samanvertaisia. (2.)
64	Oppilaille sanavalta! Olisi myös kivaa tutustua eri lajeihin. Tyttöjä eikä oppilaita ylipäättänsä saa haukkua. (2., 3.)
68	Tyttöjen mielipiteet otettaisiin huomioon, ja liikuntatunnit olisivat erikseen niin, että pojilla ja tytöillä on eri liikuntatunnit. (4.)
73	Tytöt saisivat osallistua enemmän päätöksiin, ja olisi enemmän lajeja joita tytöt haluavat. (4.)
74	Lisäämällä enemmän tytöille kivoja lajeja. (4.)

KUVIO 1. Tyttöjen ajatuksia koululiikunnan kehittämisestä.

Kuviosta 1 esille nousevia teemoja, joita tyttöjen vastauksista on havaittavissa, ovat tasa-arvo, lajivalinnat koululiikunnassa, kiusaaminen ja sukupuoli.

Oppilas (#)	Vastaus (10. Miten koululiikuntaa voitaisiin kehittää?)
2	Ei mitenkään koska se on just hyvä. (1., 2., 3., 4.)
5	Enemmän pesäpalloa ja jäkistä. (1., 2.)
9	Pelata enemmän. (1.,2.)
12	Enemmän sulkapalloa. (1., 2.)
19	Olisi enemmän tunteja ja oppilaat jaettaisiin kahteen ryhmään (4.)
39	Nostamalla tasa-arvoa. (2., 3., 4.)
61	Enemmän peliurheilua! (1., 2.)
67	Lisäämällä säbää. (1., 2.)
69	Enemmän pitäis olla futista. (1., 2.)
82	Enemmän vaihtoehtoja urheilulajeista. (2., 4.)
84	Paremmat välineet. (2., 3., 4.)

KUVIO 2. Poikien ajatuksia koululiikunnan kehittämisestä.

Kuviosta 2 ilmenee, että poikien vastauksissa painottuu tyttöjä enemmän liikuntatunnin konkreetia: liikuntatunnin pitäisi sisältää enemmän pelaamista ja etenkin suosittuja palloilulajeja ja liikuntavälineiden parantaminen oli myös yksi esille nousevista teemoista. Pojista yksi puoli tasa-arvon lisäämistä koululiikunnassa.

Yhteenvetona voidaan sanoa, että poikien ja tyttöjen vastauksista on selvästi havaittavissa kaksi erillistä ulottuvuutta ja vastakkainasettelua. Tytöt toivoisivat monipuolisempaa, raskaampaa liikuntaa sekä enemmän tasa-arvoa. Pojat taas toivoivat enemmän pelaamista ja pelaamista edistäviä tekoja koululiikuntaan, kuten esimerkiksi pelivälineiden parantamista.

Tulokset ovat linjassa tutkielmassa esitelyyn teoriaan. Pojille statuksen ja vallan saavuttaminen esimerkiksi urheilun kautta on tavallisempaa kuin tytöille (Manninen 2010). Tytöt olivat myös kokeneet enemmän kiusaamista avoimien vastausten perusteella kuin pojat. Myös turvallisuuden liittyviä vastauksia oli tyttöjen keskuudessa enemmän. Tyttöillä näyttäisi olevan myös hieinan enemmän merkitystä sukupuolella, joka voi selittyä juurikin kiusaamisen kokemuksilla.

Luokat, jotka osallistuivat tutkimukseen, olivat hyvin heterogeenisiä keskenään. Osassa pojat ja tytöt liikkuvat samalla liikuntatunnilla, osalla taas pojat ja tytöt olivat erikseen. Tämä vaikuttaa osaltaan siihen, ettei yhtä isoa kokonaiskatsausta vastauksista voi antaa, mutta ne toimivat suuntaa antavana esimerkkinä.

5.3. Oppilaiden suosikkiurheilijavalinnat

Tässä luvussa tarkastellaan tutkimuslomakkeessa oppilaiden valitsemaa suosikkiurheilijoita. Tarkastelussa pyrittiin löytämään sukupuolten väliltä yhteneväisyyksiä ja eroja urheilijoiden osalta. Kyselylomakkeessa oppilaat valitsivat kolme suosikkiurheilijaansa tai urheilullista esikuvaansa kolmenkymmenen urheilijan joukosta. Urheilijoita oli valittu molemmista sukupuolista useista eri lajeista.

Poikien (n=31) osalta suosituimpia urheilijoita olivat ylivoimaisesti jalkapalloilijat Cristiano Ronaldo sekä Lionel Messi. Molemmat saivat oppilailta 15 mainintaa ja prosentuaalinen ero muihin urheilijoihin oli molempien urheilijoiden kohdalla 48,4 prosenttiyksikköä. Seuraavaksi suosituimpia urheilijoita olivat jääkiekkoilijat Patrik Laine (14 mainintaa, 45,2%) sekä Sebastian Aho (10 mainintaa, 32,3%). Suosituin naisurheilija poikien keskuudessa oli Enni Rukajärvi, joka sai yhteensä 5 mainintaa (16,1 %).

Tyttöjen (n=56) suosituimmat urheilijat jakautuivat suosituimpien urheilijoiden osalta tasaisesti. Suosituin urheilija tyttöjen keskuudessa oli Kaisa Mäkäräinen, joka sai 23 mainintaa. Seuraavaksi suosituin urheilija oli Enni Rukajärvi (18 mainintaa), ja kolmanneksi suosituin urheilija oli Patrik Laine (15 mainintaa). Hiihtäjät Iivo Niskanen (14 mainintaa) ja Krista Pärmäkoski (13 mainintaa) täydensivät loput suosituimmista urheilijoista.

Molempien sukupuolten osalta aineisto on varsin mielenkiintoinen hegemonisen maskuliinisuuden kannalta. Sekä pojat että tytöt valitsivat suosituimmaksi urheilijaksi oman sukupuolensa edustajan, minkä lisäksi erityisesti poikien valinta osui urheilijoihin, joilla on huomattavan suuri statusarvo globaalisti ja jotka edustavat oman sukupuolensa ihanteita. Tyttöillä valinta kohdistui urheilijoihin, jotka ovat menestyneitä omissa lajeissaan, mutta esimerkiksi Enni Rukajärvi ei varsinaisesti edusta perinteistä hegemonisen maskuliinisuuden asettamaa naisihannetta. Mielenkiintoinen havainto sukupuolten välillä on se, että tyttöillä myös miesurheilijat saivat paljon kannatusta, kun taas pojilla suurin osa äänistä meni oman sukupuolen edustajalle.

6 POHDINTA

Tutkielman viimeisessä luvussa tarkastelen tutkielmassa toteutetun kvantitatiivisen tutkimuksen onnistumista reliabiliteetin ja validiteetin näkökulmasta samalla peilaten tutkimuksen tuloksia asetettuihin tutkimuskysymyksiin ja tutkielman hyödynnettävyyteen. Luvussa esitetään myös jatkotutkimusehdotuksia.

6.1. Tutkielman luotettavuuden tarkastelua

Reliabiliteetilla, reliaabeliuksella tai luotettavuudella tarkoitetaan kvantitatiivisen tutkimuksen puitteissa mittaria, jossa tarkastellaan sitä, kuinka sattumanvaraisia tutkimuksessa saadut tulokset ovat. Tutkimuksen reliaabeliuksella ollessa korkeat tutkimuksen tulokset ovat toistettavissa eri mittauskerroilla. Validiteetilla, validiuksella tai suomalaisittain pätevyydellä, tarkoitetaan tutkimuksen teoreettisen luvun materialisoitumista esimerkiksi kyselylomakkeessa. Tutkimuksen validius on hyvä, jos tutkija on käyttänyt teoreettisia käsitteitä oikein, oikeissa paikoissa ja systemaattisia virheitä ei ole. (Vilka 2007, 149 – 150, Vilka 2015.)

Reliaabelius ja validius muodostavat yhdessä tutkimuksen kokonaisluotettavuuden. Kokonaisluotettavuus on hyvä, mikäli otos kuvaa perusjoukkoa ja mittaamisessa on mahdollisimman vähän satunnaisvirheitä. Kokonaisluotettavuutta voidaan arvioida esimerkiksi uusintamittauksella (Vilka 2007, 152). Kokonaisluotettavuuteen vaikuttaa myös tutkimuksen vaatimustaso. Tieteellinen tutkimus tapahtuu aina tarkkaan asetettujen viitekehysten puitteissa. Tutkijan on oltava rehellinen tulosten suhteen, sillä määrällisessä tutkimuksessa on tavallista, että tutkimuksessa ilmenee käsittely-, mittaus-, kato- ja otantavirheitä. Tässä tutkielmassa perusjoukko on kahden oululaisen alakoulun oppilaat ja otos on vuosiluokat 4 – 6. (Vilka 2007, 152 – 154, Vilka 2015.)

Tutkielmassa suoritettujen tutkimusten luotettavuus ja pätevyys on tutkimustulosten ja teoreettisen viitekehysten osalta hyvä. Tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttaa se, että tutkimuksessa otoskoko ($n=87$) on varsin pieni. Tämän lisäksi tutkimukseen osallistui oppilaita kahdesta koulusta. Laajemman ja suuremman luotettavuuden takaamiseksi olisi kouluja ollut hyvä olla enemmän, minkä lisäksi myös osallistujia olisi ollut hyvä olla enemmän. Pätevyyttä tarkasteltaessa tutkielman teoreettinen luku, kattaen myös tutkimusmetodologian, materialisoituu pääosin hyvin.

Kyselylomake on varsin laaja, ja osa aineistosta jäi kokonaan käyttämättä tässä tutkielmassa. Syynä tähän on se, että osa aineistosta oli joko kokonaan tai osittain reliabiliteetin tai validiteetin suhteen vaillinaista. Poisjääneissä osioissa perustavanlaatuisena ongelmana niiden käytettävyys, sillä reliabiliteetin näkökulmasta tulokset olivat liian sattumanvaraisia ja validiteetin näkökulmasta tämän tutkielman teoreettinen luku ei näkynyt niissä riittävästi ja riittävän selkeästi. Tämän lisäksi ongelmaksi osoittautui myös kysymystenasettelu ja tutkimuslomakkeen viimeistely. Kysymykset, kuten suosikkiurheilijan valinta ja harrastushistorian kertaaminen olivat aiheuttaneet selvästi haasteita vastaamisessa. Tämän lisäksi oppilaiden mieluisimman ja epämieluisimman urheilulajin valinta osoittautui SPSS -ohjelmassa sekä reliabiliteetin että validiteetin suhteen ongelmalliseksi, sillä kysymys ei tuottanut riittävästi materiaalia tulosten tulkintaa varten. Tämä johtui kysymyksenasettelun ja SPSS -ohjelman eriävyydestä. Mikäli taulukko olisi ollut erilainen, esimerkiksi jana välillä 1 – 10 urheilulajin epämieluisuuden ja mieluisuuden mukaan, olisi tuloksia voitu hyödyntää tässä tutkielmassa.

Vastaajakato ($n=53$, 37,86%) oli varsin suuri. Yhden yksittäisen syyn löytäminen tutkimuksesta poisjäämiseksi on vaikeaa löytää. Tutkimuksen aihe voi osin olla syynä tähän, sillä osa oppilaista ja huoltajista voi kokea aihealueen hankalatulkintaisena. Suurin yksittäinen syy kuitenkin lienee tutkimuksen toteuttaminen paperisena. Jos tutkimus olisi tehty esimerkiksi sähköisesti, olisi vastaajakato ollut mahdollisesti pienempi. Oppilaiden osallistuminen tutkimukseen anonyymisti olisi myös voinut lisätä vastausprosenttia. Tutkimuslomakkeen allekirjoittaneella ja suostumuksen antaneen huoltajan sukupuolella saattoi olla lievä merkitys oppilaan osallistumiseen. Suurin osa tutkimuslupalomakkeen allekirjoittaneista huoltajista oli oppilaiden naispuolisia huoltajia, ja kieltäytyjissä iso osa allekirjoittaneista oli miehiä.

Tutkielman kokonaisluotettavuutta tarkasteltaessa voitaneen todeta, että tutkimuksessa käytetty otos kuvaa perusjoukkoa. Tutkielma on laadittu Oulun Yliopiston kasvatustieteellisen tiedekunnan opinnäytetyön ohjeiden mukaisesti. Tutkielmaa varten tehty määrällinen tutkimus on myös tehty kvantitatiivisten kurssien ja kvantitatiivisen tutkimuksen periaatteiden mukaisesti. Tutkielman tuloksia on myös käsitelty rehellisesti niitä muuntelematta.

6.2. Tulosten tarkastelua

Tutkielman kannalta merkittävin tulos saatiin summamuuttujien osalta statuksesta. Tulokset osoittivat, että status oli erityisesti pojille merkittävä tekijä koululiikunnassa ja urheilussa. Tämä tulos on linjassa statuksesta, hegemonisesta maskuliinisuudesta sekä koululiikunnasta tehtyjen aiempien tutkimusten kanssa. (Berg 2010; Manninen 2010; Tiihonen 2002.)

Manninen (2010, 105) esittää, että status voi luoda oikein käytettynä kaverisuosiota ja respectiä. Tämän tutkielman kontekstissa pojat kokivat urheilun avulla voivan saavuttaa mainetta, valtaa ja taloudellista pääomaa. Kaikki tuntuu nivoutuvan statuksen suhteen lopulta valtaan. Oppilas, joka omaa paljon statusta sekä vertaistensa että opettajan silmissä, voi päästä vaikuttamaan moniin asioihin liikuntatunneilla. Laajemmassa kuvassa suuren statuksen omaava oppilas pääsee valitsemaan itselleen ja omaa statustaan parhaiten vahvistavat kaverit, minkä lisäksi suosio voi välittyä myös vastakkaiselle sukupuolelle positiivisessa valossa.

Suosikkiurheilijoiden valinnassa oppilaiden vastaukset poikkesivat hyvin voimakkaasti sen mukaan, kumpaa sukupuolta oppilas oli. Kuten tuloksissa esitettiin, oppilaiden suurin suosio osui urheilijoihin, jotka ovat hyvin voimakkaasti näkyvillä, ovat oman lajinsa ehdotonta eliittiä ja etenkin poikien ääniharavat Lionel Messi ja Cristiano Ronaldo edustavat miessukupuolen toivottuja ideaaleja.

Urheiluidoleilla on äärimmäisen suuri merkitys ihmisen ja etenkin lapsen näkökulmasta. He edustavat unelmia ja haaveita, joita jokaisella ihmisellä on. He ovat päässeet tekemään työkseen asiaa, joka on monelle ihmiselle hyvin tärkeä. Valtavan sosiaalisen statuksensa vuoksi nämä urheilijat pääsevät median avustamana määrittelemään omaa sukupuoltaan ja tämän ideaaleja sekä normeja. (Biskup & Pfister 1999.)

Tutkimuksen tulokset ovat linjassa Biskupin ja Pfisterin (1999) tekemän tutkimuksen kanssa. Biskup ja Pfister esittävät, että suurin osa urheilijaidoleista on miehiä, myös tytöillä. Sen sijaan poikien ja miesten on vaikea hahmottaa itselleen naispuolista urheiluidolia. Biskup ja Pfister esittävät myös urheilijoiden merkityseroa sukupuolten välillä. Siinä, missä pojat ihailevat esimerkiksi tämän tutkielman tutkimuksen viitekehyksessä Messia ja Ronaldoa heidän lajitaitojensa ja ulkoisen habituksen takia, ihailevat tytöt heitä korostuneesta jälkimmäisestä syystä.

Tytöt saattavat ihastua urheiluidoleihinsa ja haaveilla poikaystävästä, joka on juuri kuten esimerkiksi Messi tai Ronaldo.

Tunnetut urheilijat, kuten esimerkiksi Messi ja Ronaldo tämän tutkielman viitekehyksessä, esiintyvät sosiaalisessa mediassa ja mediassa yleisestikin huomattavan paljon. Mainokset näillä kanavilla ovat usein sukupuolinormeja vahvistavia. Alakoulun ja koko peruskoulun kontekstissa tämä voi näyttäytyä muun muassa habituksen ja performatiivisuuden kautta. Kilpaurheilukentillä esiintyvät tavat, niin verbaalit kuin nonverbaalitkin, välittyvät median kautta lapsille. Näiden esimerkkiurheilijoiden elämäntyyli vaatevalinnoista, urheiluvälineiden merkistä ja hiustyylistä aina parinvalintaan vaikuttaa lasten omaan habitukseen. (Berg 2010, 75 – 80.)

Performatiivisuus ja itsensä esiin tuominen liikuntatunneilla vaikuttaisi olevan pojille merkittävä tekijänä liikuntatunneilla. Liikuntatunti on eräänlainen näyttämö, jossa hegemonisen maskuliinisuuden avulla pyritään uusintamaan urheilumaailmassa vallitsevia käytäntöjä. Urheilijoiden suuri vaikutusvalta vaikuttaisi näyttäytyvän erityisesti pojille ”mallina”, jonka mukaan tulee elää, jotta pääsisi urheilijana samaan asemaan tai siitä, millaista ammattiurheilijan elämä on.

Näiden tekijöiden valossa poikien vastaukset eivät tutkielman teoriaosion valossa tulleet yllätyksenä. Manninen (2010, 69) esittää, että hegemonisen maskuliinisuuden viitekehyksessä tietyn sosiaalisen statuksen saavuttamiseksi on toimittava ja käyttäytyttävä tietyllä tavoin. Tutkielman valossa voidaan pelaamisen katsoa olevan poikien keskuudessa suosittua ja normaalia käytöstä, ja tästä poikkeavat mieltymykset ovat niin sanotusti epänormaaleja. Liikuntalajeissa etenkin pallopelit vaikuttivat olevan suosittuja. Pallopelejä pelaavat pojat näyttäisivät näiden tulosten valossa olevan hallitsevassa asemassa ja vahvistavan omaa statustaan. Ne, jotka eivät pidä pallopeleistä tai eivät ole hyviä niissä, joutuvat marginalisoiduiksi.

Status ruokkiin ikään kuin itse itseään. Päivi Berg (2010, 58) kirjoittaa, että oppilaat jäsentävät itseään ja omia taitojaan perheen, koulun ja harrastusten välityksellä. Jos oppilaalle välittyy näiden tekijöiden kautta nonverbaalisesti tai verbaalisesti esimerkiksi liikunnanopettajan, valmentajan ja vanhempien välityksellä käsitys, että hän on tietyssä asemassa suhteessa muihin oppilaisiin tai lapsiin, alkaa tämä status ruokkia itseään. Tällöin oppilas jäsentää itsensä hierarkiassa tiettyyn asemaan suhteessa muihin oppilaisiin ja luokittelee muita oppilaita sen mukaan.

Avoimen kysymyksen tuloksista on havaittavissa, että tytöt kaipaavat selvästi poikia enemmän tasa-arvoa liikuntatunneille, minkä lisäksi kilpailua tulisi olla vähemmän. Pojat taas kokevat

koululiikunnan tämän kysymyksen valossa mielekkäänä ja jopa lisääisivät pallopelejä ja näin ollen kilpailua liikuntatunneille. Koululiikunnassa olisi hyvä pohtia, millä ja kenen ehdoilla liikkuminen tapahtuu. Pelaaminen on hyvä liikkumismuoto koululiikunnassa oikein toteutettuna. Pelaaminen on pedagogisesti helppo ratkaisu, mutta toteuttaminen niin, että puitteet pelille on niin välineiden kuin liikkumisilmapiirin kannalta optimaalinen on taas pedagogisesti hyvin haastavaa.

Opetushallituksen asettamat opetussuunnitelman perusteet (2014, 306 – 307) mainitsevat liikunnan ja tämän tutkielman kannalta merkittäviä asioita. Opetussuunnitelman liikunnan osiossa vuosiluokilla 3 – 6 opetuksen tulisi antaa oppilaalle muun muassa terve kuva omasta kehosta, terveydestä, pyrkiä edistämään tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta. Lisäksi liikunnassa hyödynnetään paikallisuutta ja paikallisia liikkumismahdollisuuksia. Tätä tarkasteltaessa on havaittavissa lievää ristiriitaisuutta saatujen tulosten valossa. Lisäksi herää kysymys siitä, että mikäli paikakunnalla on vahvat perinteet urheilussa esimerkiksi pallopeleistä ja pelaamisesta, painotuu opetus tällöin helposti pelaamiseen.

Avointen kysymysten joukossa iso osa oppilaista toivoi koululiikuntaan parempia vaikutusmahdollisuuksia. Oppilaat olivat vastanneet muun muassa *”Koululiikuntaa voisi kehittää kuuntelemalla oppilaiden toiveita.”* opp. 3, *”Kysymällä enemmän oppilailta mitä he haluaisivat tehdä.”* opp. 13, *”Tekemällä enemmän juttuja, joita oppilaat toivovat.”* opp. 17, *”Sillä tavalla että oppilaat saisivat vaikuttaa enemmän liikuntalajiin.”* opp. 19, *”Lapsien mielipiteillä.”* opp. 33, *”Enemmän sitä mitä oppilaat toivoo.”* opp. 48, *”Kysyä koululaisten toiveita ja toteuttaa ne.”* opp. 53. Osallisuuden ja osallistumisen kokemus koululiikunnasta näyttäisi ilmenevän varsin voimakkaasti oppilaiden kokemuksissa koululiikunnasta. Tätä tutkielmaa tarkasteltaessa osallisuus ja osallistuminen liikuntatunneilla olisi mielenkiintoinen jatkotutkimuskohde. Tämän tutkielman aineistoa tarkastellessa tyttöjen ja poikien välillä ei näyttäisi osallisuuden ja osallistumisen kannalta olevan suurta eroa, mutta kyselylomakkeella, joka on spesifioitu osallistumista ja osallisuutta varten, voitaisiin saada mielenkiintoisia tutkimustuloksia.

Koska tutkielman osallistujamäärä (n=87) on verrattain pieni, ei tutkielma anna kattavaa kuvaa hegemonisen maskuliinisuuden ilmentymisestä alakoulun koululiikunnassa. Paremman kuvan saamiseksi osallistujamäärän tulisi olla suurempi. Sähköinen kyselylomake, joka lähetettäisiin useaan kouluun ympäri Suomea, antaisi paremman kuvan urheilukulttuurin maskuliinisuudesta.

Toisaalta aiheen ollessa hieman abstrakti voi olla hyvin mahdollista, että pelkkä kirjallinen selite sähköisen kyselylomakkeen mukana ei riitä antamaan kuvaa oppilaille siitä, mitä tutkimuksessa todellisuudessa pyrittiin selvittämään.

Opettajien osallistuminen tutkimukseen jäi lopulta pois, sillä vastaajia oli ainoastaan kaksi. Opettajien kohdalla sähköinen kyselylomake olisi hyödyllinen väline. Toisaalta opettajien vastauksia silmäillessä on havaittavissa ristiriitoja oppilaiden ja opettajien vastausten kanssa. Opettajat olivat arvioineet oman liikunnanopetuksensa hyväksi, jota osittain tukee oppilaiden vastaukset koululiikunnan mielekkyydestä. Toisaalta voidaan pohtia, kuinka tasa-arvoista ja oppilaat huomioivaa opetus todellisuudessa on. Opettajien ja oppilaiden välinen dialogi ja yhteinen suunnittelu tuntuisi olevan tärkeässä asemassa koululiikunnan mielekkyyden kannalta. Tällä tavoin voitaisiin myös mahdollisesti ennaltaehkäistä ja välttää tilanteita, jossa sukupuolten välinen tasa-arvo ei toteudu. Tämänkin tutkielman viitekehyksessä määrällisen ja laadullisen tutkimusmenetelmien yhdistäminen esimerkiksi ryhmähaastatteluksi, jossa ovat läsnä sekä opettajat että oppilaat, voisi palvella optimaalisesti tutkielmassa ilmenevien kysymysten selvittämistä.

Lopuksi voitaneen todeta, että tutkielman pääsanoma on statuksen ja tätä kautta myös kaverisuhteet. Ruumiillisen pääoman, kuten esimerkiksi liikunnallisten taitojen omaaminen tietystä liikuntalajista, pääsevät vaikuttamaan ja jopa määrittelemään liikunnanopetusta. Hegemonisen maskuliinisuuden kannalta oppilaat pääsevät valitsemaan kaverinsa, urheiluseuransa ja seurustelukumppaninsa. Asema on sellainen, johon moni haluaa, ja tämä ilmentyy aggressiivisuuden ja kilpailullisuuden kautta. Käsite siitä, että olisi ”paras” elää syvällä urheiluperinteessä, ja tämä näkyy myös koulumaailmassa. Käsitteeseen paras liitetään juurikin Messin ja Ronaldon kaltaiset supertähdet, jotka ovat miehiä, rikkaita, menestyksekkäitä ja niin edelleen. Pelaaminen on mahtava väline liikunnanopetuksessa, mutta opettajien tulisi miettiä tarkkaan, millä ehdoilla pelaamista käytetään pedagogisena välineenä. (Berg 2010, 122 – 123.)

LÄHTEET

- Aira, T., Kannas, L., Tynjälä, J., Villberg, J. & Kokko, S. (2013): Hiipuva liikunta nuoruus-
iässä: Drop off -ilmiön aikatrendejä ja kansainvälistä vertailua WHO-Koulutustutkimuksen
(HSBC-Study) aineistolla 1986-2010. Jyväskylän yliopisto. Viitattu: 23.2.2017.
- Anderson, E. (2008): "I Used To Think Women Were Weak": Orthodox Masculinity, Gender
Segregation, and Sport. *Sociological Forum*, vol. 23, No. 2, June 2008, 257 – 280. Viitattu:
11.11.2016
- Bailey, R. (2009): *The Routledge Physical Education Reader* (toim. Bailey, R., & Kirk, D.).
New York, USA, 29 – 34.
- Berg, P. (2010): Ryhmärajoja ja hierarkioita: etnografinen tutkimus peruskoulun yläasteen lii-
kunnanopetuksesta. Helsingin Yliopisto.
- Biscup, C. & Pfister, G. (1999): I would like to be like him/her. Are athletes models for boys
and girls? *European Physical Education Review* 5 (1999), No. 3, 199 – 219.
- Blomqvist, M., Mononen, K., Koski, P., & Kokko, S. (2018): Urheilu ja seuraharrastaminen.
Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa – LIITU -tutkimuksen tuloksia 2018.
(toim. Sami Kokko ja Leena Martin.) Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2019:1, 49 – 55.
- Bramham, P. (2003): Boys, Masculinities and PE. *Sport, Education and Society*, 8:1, 57 – 71.
- Carless, D. (2012): Negotiating sexuality and masculinity in school sport: an autoethnogra-
phy. *Sport, Education and Society*, Vol. 17, No. 5, October 2012, 607-625. Viitattu:
23.1.2017.
- Connell, R. (1987): *Gender & Power*. Basil Blackwell, Oxford, UK.
- Connell, R. (2009): *Gender In World Perspective*. Polity Press, Cambridge, UK.
- Connell, R. (2005): *Masculinities: Second Edition*. University of California Press, Berkeley.
Viitattu: 11.11.2016.
- Ennis, C.D. (1996): Students' Experiences in Sport-Based Physical Education: (More Than)
Apologies are Necessary. *QUEST*, 1996, 48, 453 – 456. Viitattu: 11.11.2016.

Fagrell, B., Larsson, H. & Redelius, K. (2012): The game within the game: girls' underperforming position in Physical Education. *Gender and Education*, Vol. 24, No.1, January 2012, 101 – 118.

Gilbert, R. & Gilbert, P. (1998): *Masculinity Goes To School*. Routledge, London, UK.

Guttman, M.C. & Vigoya, M.V. (2005): *Masculinities in Latin America*. *Handbook of Studies on Men and Masculinities* (toim. Connell, R., Hearn, J. & Michael, S.) Thousand Oaks, Calif : SAGE Publications, Inc, 121–123. Viitattu: 23.1.2017.

Helsingin sanomat (16.2.2015): Miehet ovat naisia parempia urheilussa. Viitattu: 17.1.2017, <http://www.hs.fi/mielipide/art-2000002886261.html>

Hickey, C. (2008): Physical education, sport and hyper-masculinity in schools. *Education and Society*, Vol. 13, No. 2, May 2008, 147 – 161. Viitattu: 23.1.2017.

Ilmarinen, K. (2013): Arvot liikuntakasvatuksessa. *Liikuntapedagogiikka* (toim. Jaakola T., Liukkonen, J. & Sääsklahti, A). PS-Kustannus, Juva, 50.

Jokinen, A. (2000): *Panssaroitu maskuliinisuus: Mies, väkivalta ja kulttuuri*. Vammala, 2010. Viitattu: 17.7.2016.

Jokivuori, P. & Hietala, R. (2014): Määrällisiä tarinoita: Monimuuttujamenetelmien käyttö ja tulkinta. Docendo Oy. <https://www.ellibslibrary.com/book/978-952-291-144-5>. Viitattu: 24.6.2019.

Kokkonen, M. (2013): Liikuntapedagogiikan yhdenvertaisuus – sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen näkökulma. *Liikuntapedagogiikka* (toim. Jaakola T., Liukkonen, J. & Sääsklahti, A.) PS-Kustannus, Juva, 431, 432 – 436, 437 – 452.

Kokkonen, M. (2015): Sukupuoli ja seksuaalinen suuntautuneisuus koululiikunnan kompastuskivinä: kuvaileva kirjallisuuskatsaus. *Kasvatus* 46 (5), 460-472. Viitattu: 17.6.2016, <https://arto.linneanet.fi/vwebv/holdingsInfo?searchId=514&recCount=10&recPointer=4&bibId=1774530>

Koski, P & Hirvensalo, M. (2018): Liikunnan merkitykset ja esteet. Lasten ja nuorten liikuntakäyttäytyminen Suomessa – LIITU -tutkimuksen tuloksia 2018. (toim. Sami Kokko ja Leena Martin.) *Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja* 2019:1, 65 – 75.

- Kupari, P., Välijärvi, J., Andersson, L., Nissinen, K., Puhakka, E. & Vettenranta, J. (2013): PISA12 – Ensituloksia. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2013:20. Viitattu: 10.1.2017, <http://www.minedu.fi/OPM/Julkaisut/2013/PISA12.html?lang=fi> 34–37, 44, 69–70.
- Laakso, L., Nupponen, H. & Telama, R. (2007): Kouluikäisten liikunta-aktiivisuus. Näkö-kulmia liikuntapedagogiikkaan (toim. Pilvikki Heikinaro-Johansson & Terhi Huovinen). Jyväskylän Yliopisto, WSOY, 42 – 43, 46 – 47.
- Lahti, J. (2013): Koulun liikuntakasvatuksen historia. Liikuntapedagogiikka (toim. Jaakola T., Liukkonen, J. & Sääsolahti, A.) PS-Kustannus, Juva, 31 – 44.
- Lehmuskallio, M. (2011): Ei VilleGalle, vaan vertaiset, valmentajat ja vanhemmat – lasten ja nuorten näkemyksiä liikuntakiinnostukseensa vaikuttajista. *Liikunta & Tiede*, 48 (6), 24 – 31. Viitattu: 21.1.2017.
- Manninen, S. (2010): ”Iso, vahva, rohkee – kaikenlaista”: Maskuliinisuudet, poikien valta-hierarkiat ja väkivalta koulussa. Oulun Yliopisto, Kasvatustieteiden tiedekunta. Viitattu: 9.6.2016.
- Martino, W. (1999): ’Cool Boys’, ’Party Animals’, ’Squids’ and ’Poofers’: interrogating the dynamics and politics of adolescent masculinities in school. *British Journal of Sociology of Education*, Vol. 20, No. 2, 239 – 263. Viitattu: 10.1.2017.
- Messner, M. (1990): Men Studying Masculinity: Some Epistemological in Sport Sociology. *Sociology of Sport Journal*, 1990, 7, 136 – 153. Viitattu: 23.1.2017, <http://journals.humankinetics.com/pc124152.oulu.fi:8080/toc/ssj/7/2>.
- Messner, M. (2007): *Out of Play: Critical Essays on Gender and Sport*. Albany: State University of New York Press. Viitattu: 23.1.2017.
- Opetushallitus (2014): Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. 12 – 13, 157 – 158, 306 – 307, 308. Viitattu: 18.3.2015
- Opetusministeriö (1984): *Mies – nainen – ihminen: Tieteen näkemyksiä sukupuolten eroista ja tasa-arvosta*. Valtion painatuskeskus, Helsinki.

Palomäki, S. & Heikinaro-Johansson, P. (2011): Liikunnan oppimistulosten seuranta-arviointi perusopetuksessa 2010. Juvenes Print – Tampereen yliopistopaino, Tampere. Viitattu: 23.2.2017.

Saarikoski, H. (1994): Kouluajan kivoin päivä. Folkloristinen kertomus penkinpainajaisperinteestä. Suomen Kirjallisuuden Seura, Toimituksia-sarja, No. 617, joulukuu 1994. Viitattu: 10.1.2017, <https://scholar-google-fi.pc124152.oulu.fi:9443/scholar?hl=fi&q=Saarikoski%2C+H.+%281994%29%3A+Kouluajan+kivoin+p%C3%A4iv%C3%A4.+&btnG=>.

Sääsklahti, A. & Lauritsalo, K. (2013): Liikuntapedagogiikka alakoulussa. Liikuntapedagogiikka (toim. Jaakola T., Liukkonen, J. & Sääsklahti, A.) PS-Kustannus, Juva, 488.

Swain, J. (2005): Masculinities in Education. Handbook of Studies on Men and Masculinities (toim. Connell, R., Hearn, J. & Michael, S.) Thousand Oaks, Calif : SAGE Publications, Inc, 213 – 215, 216. Viitattu: 23.1.2017.

Taga, F. (2005): East Asian Masculinities. Handbook of Studies on Men and Masculinities (toim. Connell, R., Hearn, J. & Michael, S.) Thousand Oaks, Calif : SAGE Publications, Inc, 129 – 130. Viitattu: 23.1.2017.

Tischler, A. & McCaughtry, N. (2011): PE Is Not For Me: When Boys' Masculinities Are Threatened. Research Quarterly for Exercise and Sport, Mar 2011; 82, 1; Social Science Premium Collection pg. 37.

Tiihonen, A. (2002): Ruumiista miestä, tarinasta tulkintaa. Jyväskylän yliopisto.

Trudell, B.N. (1993): Doing Sex Education. Routledge, New York, USA.

Vilkka, H. (2007): Tutki ja mittaa – Määrällisen tutkimuksen perusteet. 14 – 15, 19, 46, 149 – 150, 152 – 154.

Vilkka, H. (2015): Tutki ja kehitä. PS-Kustannus. <https://www.elibrary.com/book/978952-451-756-0>. Viitattu: 24.6.2019.

LIITTEET

Liite 1 (TUTKIMUSLUPALOMAKE)

Hei!

Olen Sakari Nikula, 4. vuosikurssin luokanopettajaopiskelija Oulun Yliopistosta. Suoritan progradu-tutkielmaani, jonka aihe on ”Urheilukulttuurin maskuliinisuus alakoulussa”. Tutkimukseni tavoitteena on selvittää, kuinka oppilaat kokevat maskuliinisuuden urheilukulttuurissa, kuinka se vaikuttaa heidän käsityksiinsä liikkumisesta sekä koululiikunnasta, ja millaista roolia liikuntaa opettavat opettajat näyttelevät tässä. Tutkimusaihe on ajankohtainen, sillä vasta viime vuosina on käyty yleistä keskustelua mies- ja naisurheilijoiden välisestä epätasa-arvosta esimerkiksi palkkioiden suhteen. Hypoteesini on, että tämä heijastuu vääjäämättä myös alakouluun sekä koululiikuntaan.

Tutkimukseni on osoitettu alakoulun oppilaille sekä liikuntaa opettaville opettajille. Tutkimus on tarkoitus suorittaa koulupäivän aikana (09/2018). Kyselyyn vastaaminen vie noin 15 minuuttia. Saatuja vastauksia hyödynnetään ainoastaan tähän tutkimukseen. Kyselyyn vastanneiden anonymiteetti turvataan, minkä lisäksi tutkimuksen päätyttyä kyselylomakkeet hävitetään. Mikäli ette halua, että lapsenne osallistuu tutkimukseen, ilmoittakaa siitä viipymättä lapsenne opettajalle.

Mikäli Teillä herää kysyttävää, olkaa yhteydessä allekirjoittaneeseen sähköpostin tai puhelimen välityksellä.

Sakari Nikula

sakari.nikula@gmail.com

0449712275

TÄMÄ OSIO PALAUTETAAN OPETTAJALLE VIIMEISTÄÄN 20.09.2018.

Lapseni _____

Saa osallistua tutkimukseen _____

Ei saa osallistua tutkimukseen _____

Huoltajan allekirjoitus

Nimen selvennys

Aika ja paikka

Liite 2 (KYSELYLOMAKE)

Hei!

Kiitos, että osallistut tutkimukseen. Vastaathan kyselyyn **huolellisesti** ja **totuudenmukaisesti**. Vastauksesi ovat henkilökohtaisia, eikä nimeäsi käytetä tutkimuksessa.

1. Etu- ja sukunimesi

2. Luokka-aste

3. Sukupuoli

___ Tyttö ___ Poika

4. Valitse ja ympyröi seuraavista lajeista kolme vaihtoehtoa.

Mieluisimmat koululiikuntalajit, ympyröi 3:	Epämieluisimmat koululiikuntalajit, ympyröi 3:
1. Jalkapallo	1. Jalkapallo
2. Jääkiekko/Kaukalopallo	2. Jääkiekko/Kaukalopallo
3. Salibandy	3. Salibandy
4. Uinti	4. Uinti
5. Suunnistus	5. Suunnistus
6. Yleisurheilu	6. Yleisurheilu
7. Luistelu	7. Luistelu
8. Pesäpallo	8. Pesäpallo
9. Hiihto	9. Hiihto
10. Telinevoimistelu	10. Telinevoimistelu
11. Musiikkiliikunta	11. Musiikkiliikunta

12. Koripallo	12. Koripallo
13. Käsipallo	13. Käsipallo
14. Muu	14. Muu

5. Jos valitsit vaihtoehdon 14., kirjoita laji tähän.

6. Valitse seuraavissa väittämässä itsellesi sopivin vaihtoehto. Ympyröi joka väittämässä ainoastaan yksi vaihtoehto.

	Täysin samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	Osittain eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa
1. Pidän koululiikunnasta.	5	4	3	2	1
2. Koululiikunta on mukavaa lajista riippumatta.	5	4	3	2	1
3. Minulle ei ole väliä, opettaako liikuntaa mies- vai naisopettaja.	5	4	3	2	1
4. Liikuntatunneilla pidän eniten pelaamisesta.	5	4	3	2	1
5. Liikuntatunneilla on mielestäni liian vähän tanssia ja musiikkiliikuntaa.	5	4	3	2	1
6. Mielestäni mies- ja naisurheilijat ovat tasavertaisia.	5	4	3	2	1

7. Liikunnassa suosituimpia ovat ne oppilaat, jotka ovat taitavimpia.	5	4	3	2	1
8. Liikunnanopettajat suosivat taitavia oppilaita.	5	4	3	2	1
9. Koen koululiikunnan ahdistavana.	5	4	3	2	1
10. Koululiikunta on mielestäni yksipuolista.	5	4	3	2	1
11. Minulla on turvallinen olo liikuntatunneilla.	5	4	3	2	1
12. Mielestäni pojat saavat enemmän positiivista palautetta liikunnanopettajalta.	5	4	3	2	1
13. Koulun suosituimmat oppilaat ovat hyviä liikunnassa.	5	4	3	2	1
14. Haluaisin olla hyvä liikunnassa.	5	4	3	2	1
15. Koululiikunnassa ei kiusata ketään.	5	4	3	2	1
	Täysin samaa mieltä	Osittain samaa mieltä	Osittain eri mieltä	Täysin eri mieltä	En osaa sanoa
16. Liikuntatunneilla minua kiusataan enemmän kuin muilla tunneilla.	5	4	3	2	1

17. Urheilun avulla on mahdollisuus saada valtaa (julkisuus, media, raha...).	5	4	3	2	1
18. Mielestäni tytöt saavat enemmän positiivista palautetta liikunnanopettajalta.	5	4	3	2	1
19. Koululiikunnassa parasta on onnistumisen kokemukset.	5	4	3	2	1
20. Pojat antavat useammin ikäviä kommentteja kuin tytöt.	5	4	3	2	1
21. Liikuntatunnilla voin epäonnistua ilman, että minua haukutaan.	5	4	3	2	1
22. Liikuntatunneilla voin olla oma itseni.	5	4	3	2	1
23. Seuraan mieluummin naisurheilua.	5	4	3	2	1
24. Mielestäni on perusteltua, että naisurheilijat tienaa vähemmän.	5	4	3	2	1
25. Koen riittämättömyyden tunnetta koululiikunnassa.	5	4	3	2	1
26. Jos televisiosta tulee samaan aikaan eri kanavilta nais- ja miesurheilijoiden suorituksia, päädyn katsomaan miesurheilijoita.	5	4	3	2	1

27. Suosittuja oppilaita yhdistää tietty urheilulaji (esim. jääkiekko, jalkapallo...).	5	4	3	2	1
28. Valitsen harrastukseni niin, että minusta voisi olla suosittu.	5	4	3	2	1
29. Minua ahdistaa/ahdistaisi olla tyttöjen ja poikien yhteisillä liikuntatunneilla.	5	4	3	2	1
30. Liikuntatunneilla taitavimmat oppilaat pääsevät vaikuttamaan joukkueiden jakoon.	5	4	3	2	1

7. Ympyröi seuraavassa taulukossa itsellesi merkittävimmät urheilulliset esikuvat. Ympyröi kolme vaihtoehtoa.

1. Patrik Laine	2. Kaisa Mäkäräinen	3. Krista Pärmäkoski
4. Iivo Niskanen	5. Robert Helenius	6. Enni Rukajärvi
7. Teemu Pukki	8. Kristiina Mäkelä	9. Cristiano Ronaldo
10. Lionel Messi	11. Serena Williams	12. Roger Federer
13. Simone Biles	14. LeBron James	15. Lindsay Vonn
16. Sidney Crosby	17. Rafael Nadal	18. Eva Wahlström
19. Usain Bolt	20. Shaun White	21. Tero Pitkämäki
22. Martin Fourcade	23. Lauri Markkanen	24. Alex Morgan
25. Alina Zagitova	26. Noora Rätty	27. Nooralotta Neziri
28. Sebastian Aho	29. Valtteri Bottas	30. Jenna Laukkanen
31. My Kippilä	32. Peter Kotilainen	33. Mira Potkonen
34. Pertta Olli	35. Ari-Pekka Liukkonen	36. Elaine Thompson

8. Oletko harrastanut viimeisen vuoden aikana liikuntaa urheiluseurassa tai joukkueessa?

1. Kyllä 2. En

9. Jos olet lopettanut harrastuksen, valitse seuraavasta laatikosta kolme vaihtoehtoa. Jos yhä harrastat lajia, voit siirtyä kohtaan 10.

1. Olin fyysisesti heikompi kuin muut.	2. Minua kiusattiin.	3. Muut olivat taitavampia.	4. Kiinnostus harrastusta kohtaan loppui.	5. Valmentajani oli ilkeä.
--	----------------------	-----------------------------	---	----------------------------

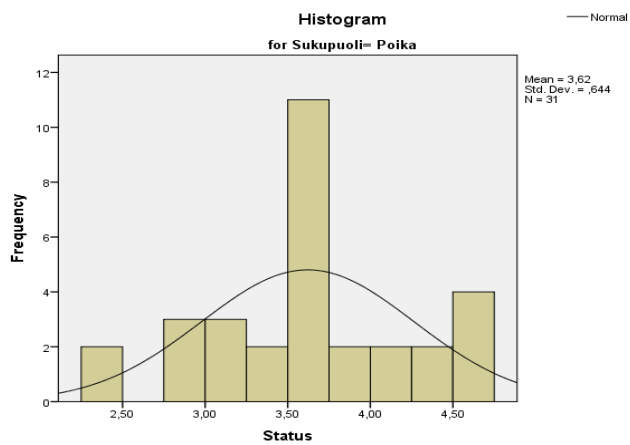
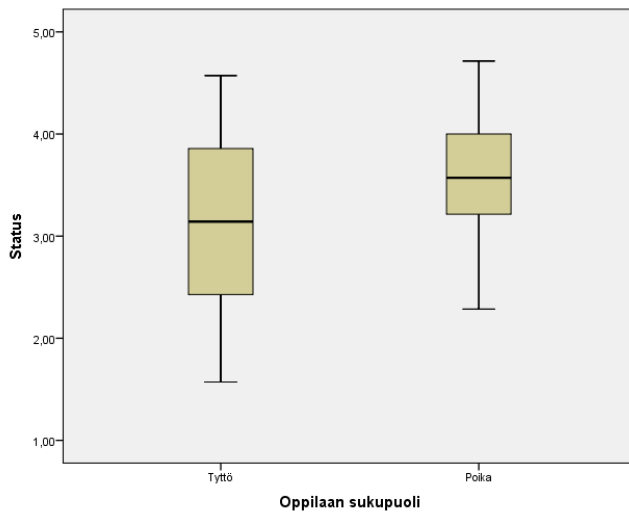
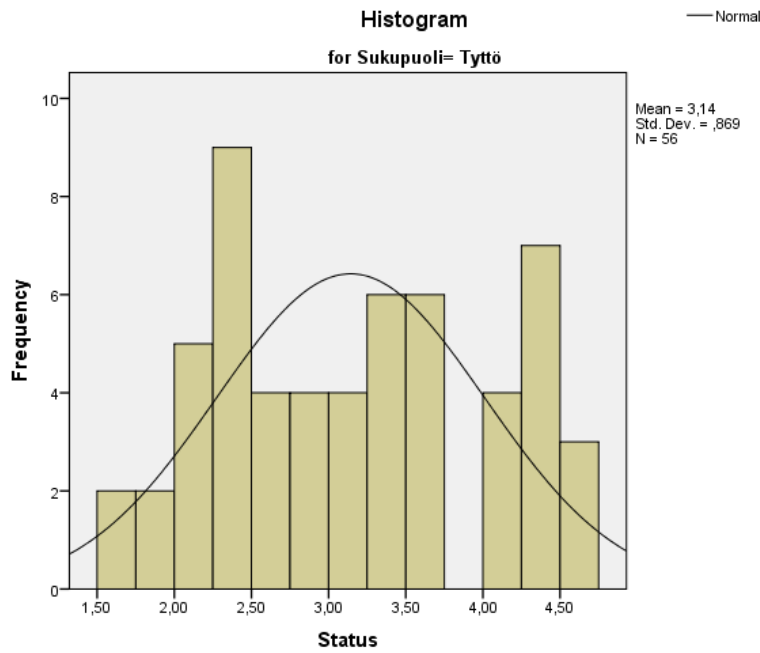
6. Muu syy, mikä?

10. Miten koululiikuntaa voitaisiin kehittää?

KIITOS VASTAUKSESTASI! TARKISTA, ETTÄ VASTASIT KAIKKIIN KOHTIIN.

LIITE 3

TUTKIELMASSA KÄYTETYT TAULUKOT JA KUVIOT

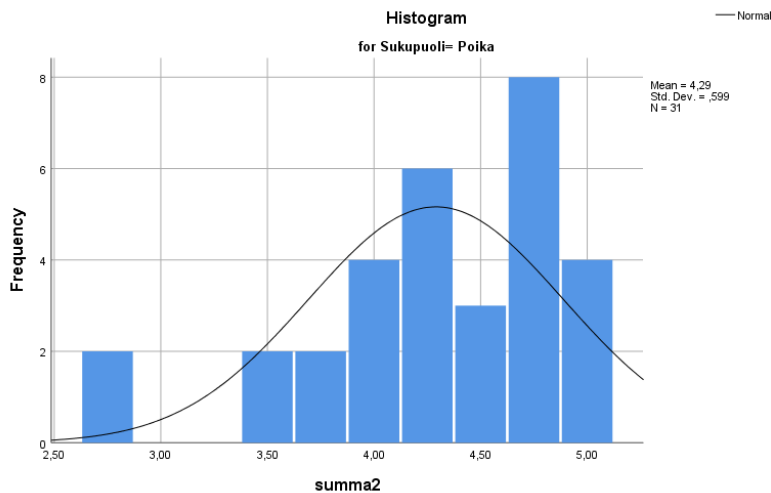
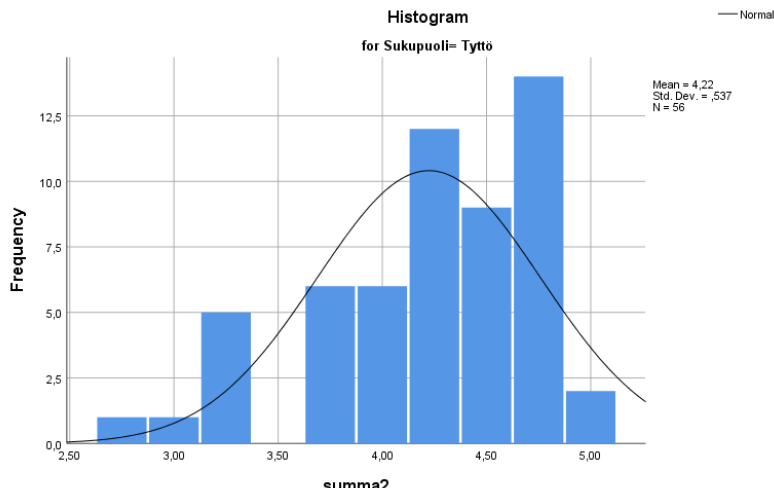

Group Statistics

	Oppilaan sukupuoli	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Status	Tyttö	56	3,1426	,86926	,11616
	Poika	31	3,6213	,64353	,11558

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
Status		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Status	Equal variances assumed	7,380	,008	-2,684	85	,009	-,47875	,17840	-,83346	-,12403
	Equal variances not assumed			-2,922	77,874	,005	-,47875	,16387	-,80499	-,15251

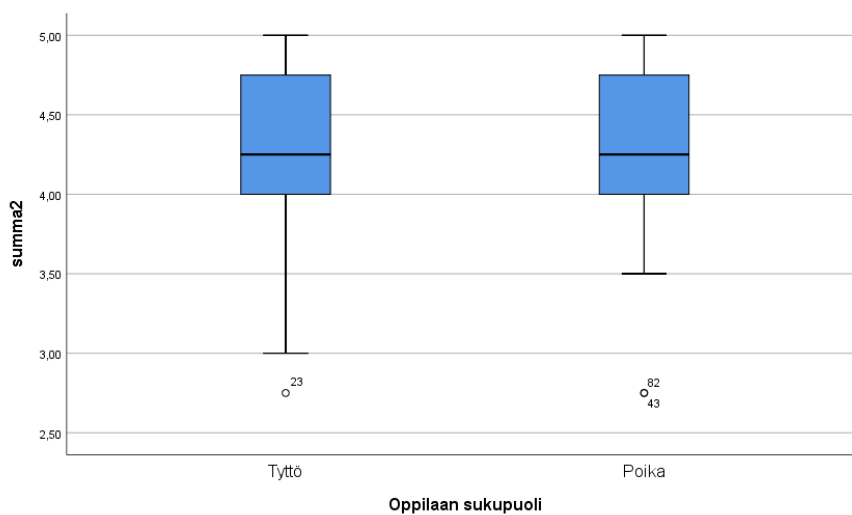

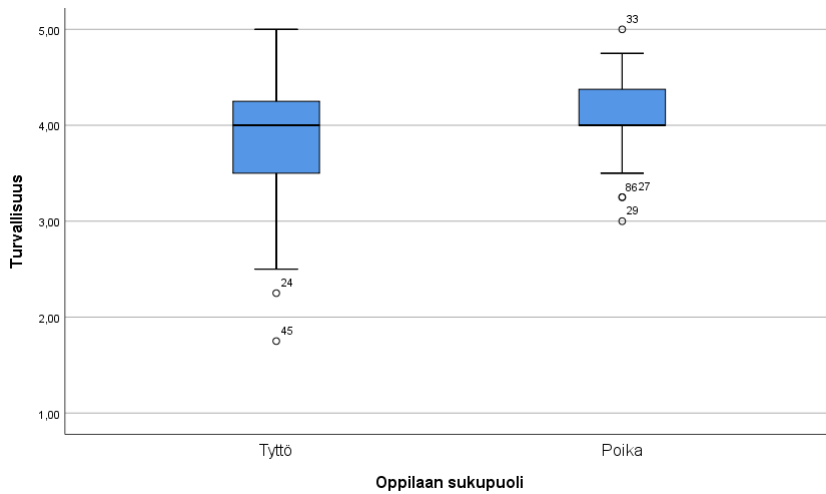
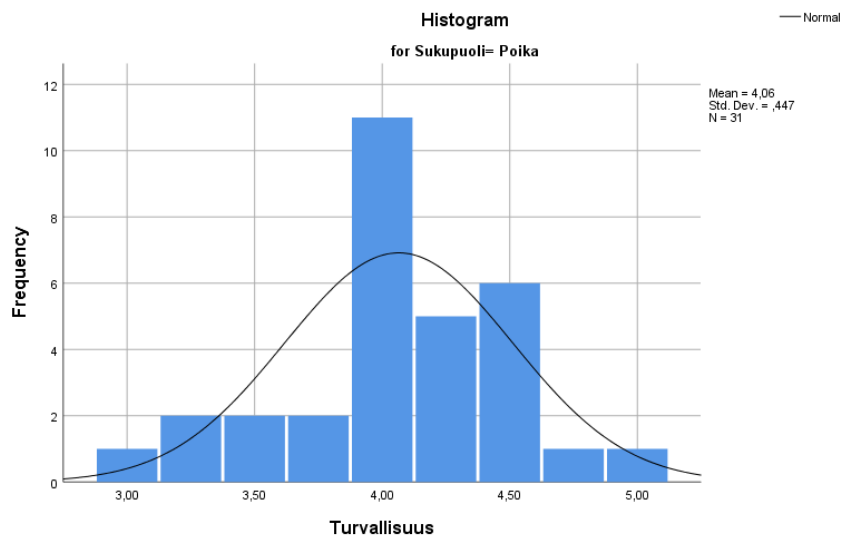
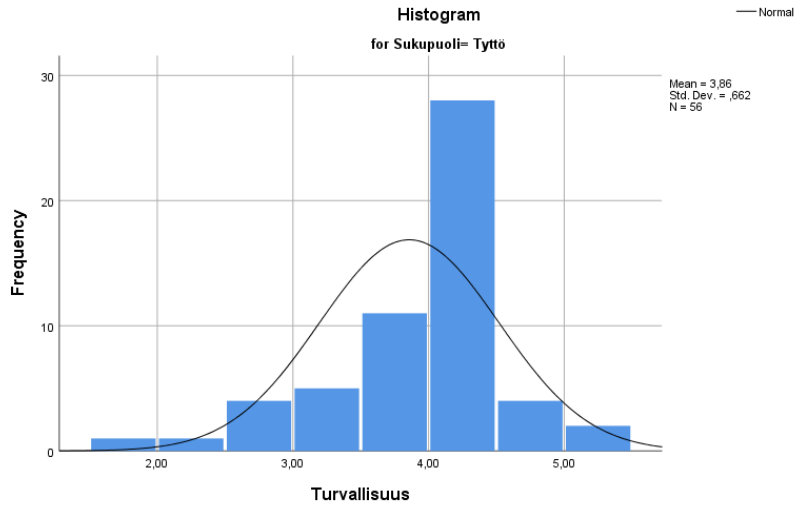
Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
summa2	Equal variances assumed	,290	,592	-,536	85	,593	-,06711	,12522	-,31609	,18187
	Equal variances not assumed			-,519	56,495	,606	-,06711	,12928	-,32604	,19182

Group Statistics

	Oppilaan sukupuoli	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
summa2	Tyttö	56	4,2232	,53657	,07170
	Poika	31	4,2903	,59895	,10757

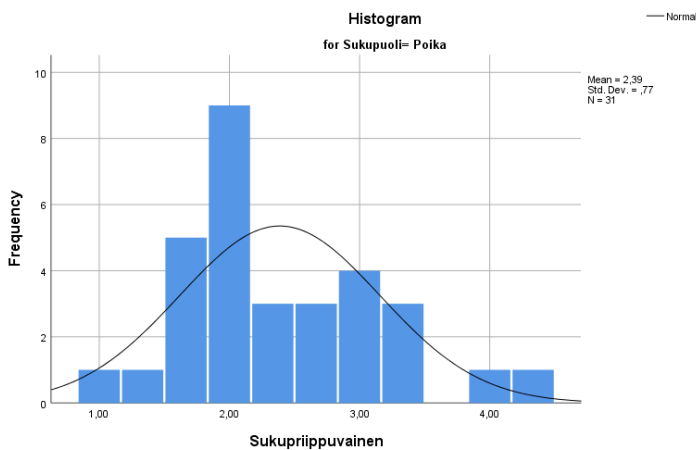
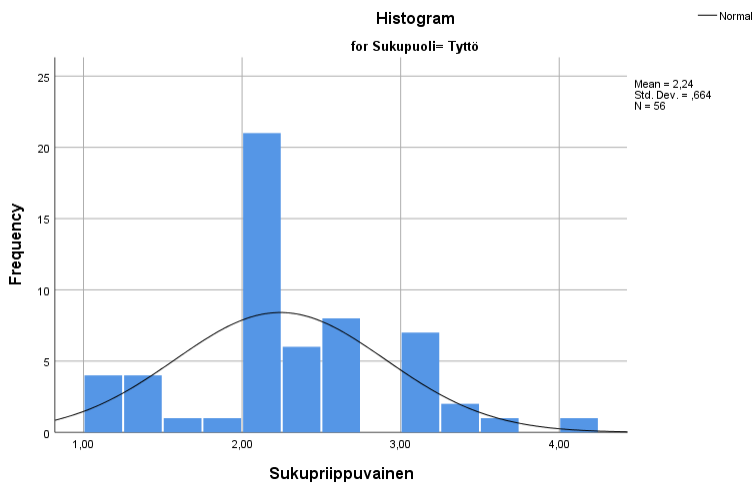

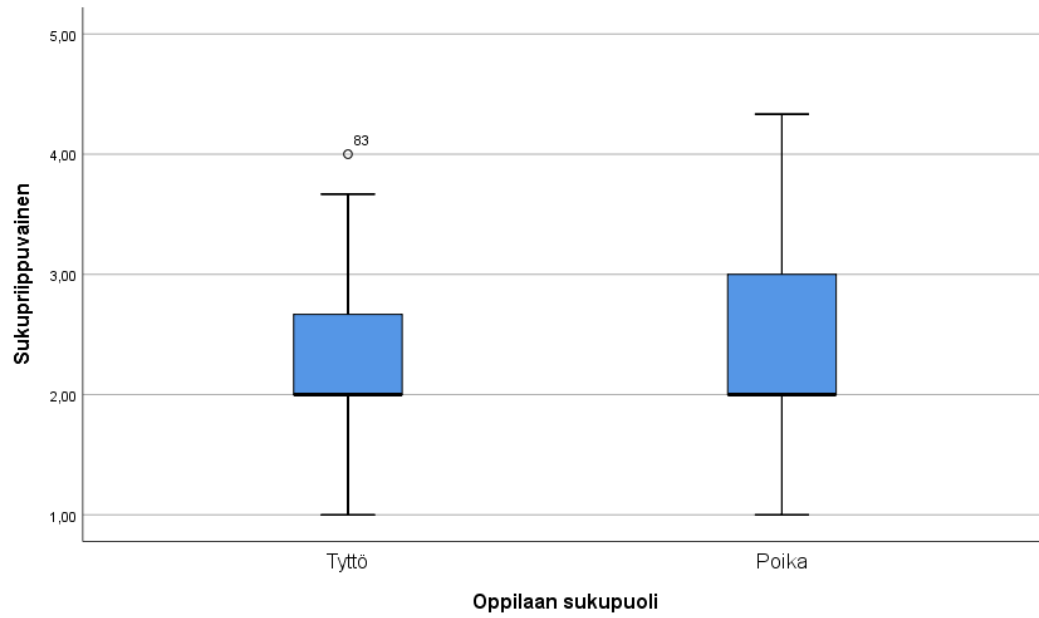
Group Statistics

	Oppilaan sukupuoli	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Turvallisuus	Tyttö	56	3,8573	,66210	,08848
	Poika	31	4,0645	,44706	,08029

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Turvallisuus	Equal variances assumed	3,985	,049	-1,555	85	,124	-,20717	,13323	-,47207	,05773
	Equal variances not assumed			-1,734	81,523	,087	-,20717	,11948	-,44488	,03053

Group Statistics

	Oppilaan sukupuoli	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
Sukupriippuvainen	Tyttö	56	2,2405	,66396	,08873
	Poika	31	2,3871	,77027	,13834

Independent Samples Test

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Sukupriippuvainen	Equal variances assumed	1,201	,276	-,931	85	,354	-,14662	,15745	-,45967	,16642
	Equal variances not assumed			-,892	54,706	,376	-,14662	,16435	-,47603	,18278